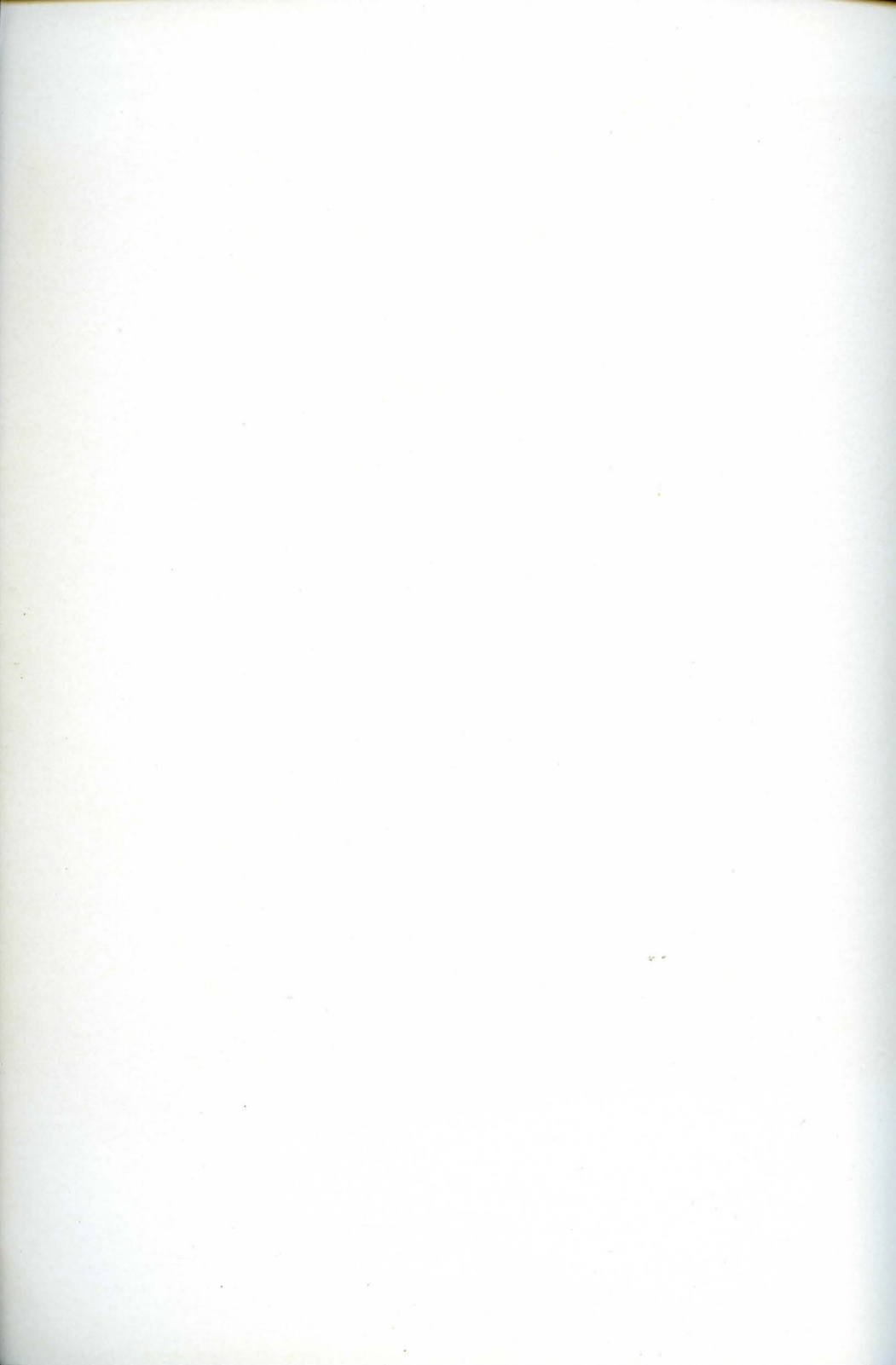

Hakarps Krönika

1962

Hakarps Hembygdsgråd

Krönika 1962

I N N E H Å L L:

Förord	3
Föreningens årsberättelse	4
Födda under år 1962	6
Ingångna äktenskap	7
Avlidna under år 1962	9
Hakarps kommuns förvaltning 1962 av Rune Wixe	11
Kyrkoherdeinstallation i Hakarp av Valter Hallerstig	13
Ett hundraårsminne av Rune Gustavsson	15
Gamla böcker berätta av Kurt Grimlund	30
Beskrivning över Hakarps sockens fasta fornläm- ningar och lösfynd av Ragnhild Fredberger	39
En kyrkoherdes minnesbok av Harald Möllerström	49
Hänt i Hakarp under 1962	55

Redaktionskommitté har varit:

*Ivar Meurling, Rune Gustavsson, Carl-Eric Blomdahl,
Eskil Lago och Gottfrid Granemyr.*

*Titelsidans bild är utförd av konstnären Gunnar Svensson
och visar Bråneryds gård sedd från höjden öster om gården.*

FORORD

För de nya kommunallagarnas tillkomst år 1862, då borgerlig och kyrklig kommun gjorde boskillnad, påverkade i hög grad kommunernas liv och utveckling. Inför hundraårsminnet har föreningens ordförande Rune Gustavsson med en artikel i årets Krönika gett oss en redogörelse för viktiga skeenden i Hakarp, vid tiden för kommunallagarnas tillkomst.

Doktor Kurt Grimlund behandlar hälso, tilt. ståndet och sjukvård. en i gamla Hakarp.

Den förhistoriska bebyggelsen, som fanns i våra bygder och van människor lämna spår efter sig i lösa och fasta forminnen, får en beskrivning av amanuensen vid Läns museet, Ragnhild Fredberger.

"En kyrkoherdes minnesbok" är titeln på en artikel av kyrkoherde Harald Möllerström och behandlar prost J. Joachim Bergmans levnadsminnen.

Kommunal redogörelse lämnas som vanligt av kamrer Rune Wixe, och övriga händelser och befolkningsförändringar i kommunen får sin del av utrymmet.

Till samtliga bidragsgivare som offrat tid och intresse för 1962 års Krönika framför vi härmed ett hjärtligt tack.

HAKARPS HEMBYGDSGÅRD

Redaktionen

Årsberättelse för 1962

Föreningens styrelse har bestått av Gunnar Hakeman ordf., Ivar Meurling v. ordf., Carl Erik Blomdahl kassör, Eskil Lago sekr., Martin Fagerlund, Gustav Svensson, Ingvar Andersson, Viveca Castrup, Lennart Magnusson och Gottfrid Granemyr. Suppleanter har varit Rune Gustavsson, Sven Erik Brusback och Anders Snöberg.

Revisorer har varit Bror Thunberg och Gustav Hultman med Vidar Dahlstedt som suppleant.

Under året har styrelsen haft ett sammanträde och föreningen ett årsmöte.

Vid årsmötet som hölls i Ungdomsgården den 30 maj höll kyrkoherde Harald Möllerström föredrag om Visingsö och dess minnen. Vidare förekom sång av tonårskören under ledning av kantor Håkansson samt uppläsning av Marie-Helen Edlund. Det välbesökta årsmötet avslöts med samkväm på loftet.

Föreningens sedvanliga sommarresa företogs den 4 sept. med buss ansluten till Hembygdsförbundets resa till Kulltorp och Marieholms bruk. 35 medlemmar deltog och första uppehållet gjordes

vid Kävsjö kyrka där högmässan bevistades. Resans huvudmål var Kulltorp där bussar från flera orter och med många deltagare mött upp. I Kulltorps hembygdspark invigde landshövding Nordenstam en gammal mangårdsbyggnad till hembygdsgård. Efter det deltagarna uppehållit sig ett par timmar vid festligheterna i Kulltorp ställdes resan mot Marieholms bruk. Där blev resällskapet välvilligt mottaget av brukspatron Folke Särnmark med fru, som visade det gamla, numera ombyggda bruket, samt lät deltagarna gå igenom den vackra brukspatronbyggnaden där stora konstskatter i målningar och textilier visades. På gårdsplanen höll red. Harry Sjöman ett medryckande föredrag om Marieholms bruk och dess smeder.

Föreningen har representerat vid Hembygdsförbundets årsmöte.

En krönika för 1961 har utgivits i 500 ex. Redaktionskommitte har varit: Gunnar Hakeman, Ivar Meurling och Eskil Lago.

Medlemsantalet vid årets slut var 232.

Föreningens inkomster och utgifter för 1962 har varit:

Inkomster:		Utgifter:	
Arsavgifter	1.065 :-	Krönika	2.203:75
Krönika	1.204:-	Hembygdsförbundet	25:-
Komm. anslag	500:-	Utgifter vid årsmötet	147:23
Räntor	438:59	Diverse	30:-
	<u>Kr. 3.207:59</u>		<u>Kr. 2.405:98</u>
Behållning från 1961	10.896:05	Behållning till 1963	11.697:66
Summa kr.	14.103:64	Summa kr.	14.103:64

Hakarp i mars 1963

Styrelsen

ANTECKNINGAR UR FÖRSAMLINGSBÖCKERNA

Födda år 1962

- 12/1 Jan Sture Wegestrand, Kvarnvägen 22
 12/1 Per Gunnar Wegestrand, Kvarnvägen 22
 14/1 Anders Ingvar Tonny Karlsson, Berghaga 5
 21/1 Anna Kari Ekelund, Stiftelsevägen 9
 23/1 Rolf Jonny Tornåker, Smedstorpsgatan 22
 24/1 Mats Åke Urban Storm, Ebbesvägen 38
 29/1 Ronny Ingvar Johansson, Mossvägen 7
 2/2 Elin Britt-Marie Magnusson, Vikingavägen 5
 4/2 Kjell Åke Johansson, Hallebergsliden 6
 4/2 Leif Peter Morgan Persson, Smedstorpsgatan 50
 11/2 Elisabet Hildur Irene Johansson, Slögestorp
 20/2 Ulla Rose-Marie Fast, Genvägen 1
 22/2 Per Milos Nikolié, Bråneryd 1: 35
 2/3 Sven Göran Rydén, Ebbesvägen 6
 12/3 Anders Olof Skog, Solhemsgatan 14
 19/3 Per Gösta Alzén, Lindarevägen 7
 21/3 Lena Susanne Randau, Skolgatan 1
 27/3 Lars Olof Ingvar Sjäddell, Hagbyvägen 4 B
 31/3 Christina Margareta Havskog, Fagerbergsvägen 4
 10/4 Ulf Ingvar Klasson, Olstorpsgatan 7
 19/4 Sonja Marina Elisabet Nykvist, Hjärttorp 7
 12/5 Mårten Mikael Stampe, Stiftelsevägen 1
 20/5 Pia Margareta Widell, Ringvägen 7
 25/5 Birgitta Kristina Elisabet Hessel, Kvarnvägen 9
 15/6 Ingalill Kristina Andersson, Olstorpsgatan 3
 26/6 Susanne Kristina Magnusson, Ebbesvägen 25
 4/7 Åsa Birgitta Franzén, Stiftelsevägen 7
 8/7 Nävenka Bogovic, Hallebergsliden 16
 16/7 Erik Håkan Karlsson, Mossvägen 5
 17/7 Maria Ann-Sofi Gustavsson, Stiftelsevägen 3
 18/7 Tommy Paul Roland Jonsson, Glasberga
 24/7 Sjerka Maria Ipsa, Ebbesvägen 27
 5/8 Ann-Charlotte Margareta Larsson, Ekebyvägen 4
 8/8 Anna Elisabet Karlsson, Kyrkskolan

- 15/8 Catherine Lena Walder, Ebbesvägen 32
 8/9 Mats Arne Konny Karlsson, Skolgatan 13
 12/9 Anna Ingrid Johansson, Carlforsvägen 15
 27/9 Mats Konny Ekberg, Vipevägen 21
 29/9 Rose Marie Birgitta Svensson, Ådalsvägen 85
 29/9 Mikael Erik Anders Erntsson, Götängsvägen 7
 2/10 Eva Ing-Marie Jonsson, Carlfors
 5/10 Sven Patrik Lundmark, Stensholms säteri
 11/10 Pia Elisabet Larsson, Hägnevägen 8
 15/10 Tomas Ingvar Rune Ström, Hallebergsliden 16
 19/10 Ulf Joakim Anderson, Vipevägen 44
 17/11 Ulf Anders Karl Isaksson, Hägnevägen 4
 21/11 Anna Lena Åkebrand, Fagerängsvägen 5
 3/12 Leif Anders Danielsson, Hakarpsvägen 32
 4/12 Carl Martin Blomdahl, Hallebergsliden 1
 12/12 Eva Charlotta Siegbahn, 0. Hasselvägen 13
 17/12 Catarina Maria Wallin, Ebbesvägen 6
 18/12 Kent Bertil Lennart Jonasson, Mossvägen 5
 28/12 Monika Gunvor Kristina Karlsson, Smedstorpsvägen 33

Ingångna äktenskap 1962

- Alf Erik Nero och Berit Margareta Johansson, Vikingavägen 4
 Hendel Sonny Jerdmyr, Huskvarna och Gerd Astrid Ann-Marie
 Svensson, Stensholm r: 41
 Malija Koeijau och Terezija Rumplin, Stensholm 1: 176
 John Uno Ingvar Larsson, Ringvägen 17 och Anite Margareta
 Karlsson, Hakarpsvägen 84
 Kjell Gustav Kennet Johansson, Lekeryd och Inga Linnea Friberg,
 Carlfors
 Per Olof Höglund, Dalhem och Sol-Britt Gunnel Ström, Soldala
 Karl Herbert Emanuel Svensson, Forserum och Maj Stina Irene
 Falkros, Fageräng
 Nils Staffan Letell, Huskvarna och Gerd Aina Gunilla Svensson,
 Hakarpsvägen 85

- Alfeus Ove Daniel Lind, Huskvarna och Augusta Ann-Marie Pettersson, Carlfors
- Lars Ola Magnus Sandberg, Huskvarna och Maj Ing-Britt Andersson, Genvägen 3
- Sölve Nils Axel Persson, Skärstad och Inga Greta Naime Ljung, Broholm
- Erik Lennart Börje Ottosson, Huskvarna och Elsa Gunbritt Yvonne Heiskola, Ringvägen 13
- Stig Börje Lennart Karlsson, Bankeryd och Britta Ingegärd Svensson, Friländersväg 6
- Stig Uno Valter Pettersson, Ljungarum och Anita Iris Viola Tengvall, Stensholms säteri
- Klas Axel Roland Nilsson, Arvidstorp och Maj Ingrid Lilian Lindgren, Skolgatan 1
- Karl Elis Servicem Fransson, Ringvägen 13 och Inger Maria Schander, Hakarpsvägen 116
- Hugo Göran Artur Widegren, Nässjö och Ingrid Ylva Margareta Svensson, Skolgatan 29
- Kennet Evert Daniel Jansson, Lommaryd och Barbro Kristina Hill, Lindarevägen 4
- Lars Håkan Backman, Huskvarna och Margareta Mona Elvira Fredriksson, Brunstorp
- Sven Georg Karlsson, Fagerbergsvägen 6 och Vivan Sonja Ingeborg Bengtsson, Egnahemsvägen 30
- Zigurd Pupols, Huskvarna och Barbro Kristina Dahlqvist, Carlforsvägen 7
- Rune Alf Hugo Ström och Astrid Agda Marianne Johansson, Hallebergsliden 16
- Lars Erik Bertil Staf, Bankeryd och Ulla Irene Margareta Jonsson, Lunden
- Per Fredrik Björklund, Köping och Ingrid Ulla Maria Lundberg, Rambergsliden 4
- Lars Erik Gunnar Fröjd, Svineryd och Ella Barbro Wikström, Månsarp
- Lars Gösta Ludvig Karlsson, Smedstorpsgatan 12 och Siv Ingegerd Karlsson, Yllestad, Skaraborgs län

Kjell Åke Jardmo, Stensholm 1: 309 och Maj-Lis Birgit Simonsson, Jönköping
 Evert Arne Roland Årevall, Brunstorp och Lilian Charlotte Blomqvist, Flibsy
 Rolf Gustav Karlsson, Hakarpsvägen 75 och Maj Inga-Lill Persson, Huskvarna
 Alf Konny Möller, Smedstorpsgatan 21 och Madeleine Antoinette Fogelberg, Jönköping
 Karl Erik Stig Pilt, Töregatan 18 och Marianne Elisabeth Johansson, Gränna
 Karl Gustav Hilmer Rosell, Fridhem och Ester Anna Josea Karlsson, Byarum
 Leif Josef Jonsson, Lundenvägen och Clary Lovisa Engberg, Huskvarna
 Per Åke Tagesson Löf, St. Tokarp och Kerstin Anita Attevik, Jönköping
 Axel Gunnar Arne Levinsson, Skärstad och Gunvor Linnea Eriksson, Fagerbergsvägen 4

Avlidna 1962

5/2 Elin Matilda Ström, Götängsvägen 11, f. d. 22/8 1886 i Hakarp
 24/2 Valborg Johanna Otilia Gustavsson, Bockamålen, f. d. 7/3 1907 i Jukkasjärvi
 13/3 Eskil Karlsson, Egnahemsvägen 16, f. d. 18/12 1876 i Olmstad
 27/3 Jenny Otilia Johansson, Pensionärshemmet, f. d. 18/1 1882 i Svenarum
 30/3 Carin Karlsson, Ringvägen 18, f. d. 6/1 1879 i Gränna
 12/4 Karl Henning Jonsson, Björksätra, f. d. 3/9 1878 i Svarttorp
 28/4 Ebba Ellen Emelia Svahn, Carlforsvägen 17, f. d. 8/2 1891 i Forserum
 10/6 Gustav Georg Ivar Svensson, Kvarnvägen 17, f. d. 25/6 1901 i Malmbäck

- 20/6 Mulda Emilia Daag, Källarödjan, f. d. 26/9 1877 i Vireda
 30/7 Hulda Erika Karlsson, Lilla Björnåsen, f. d. 19/8 1884 i
 Ödestugu
 1/10 Vanda Kristina Forsberg, Hakarpsvägen 71, f. d. 18/12
 1913 i Ludvika
 18/10 Bernhard Gerner, Ljunggren, Ebbesvägen 6, f. d. 26/7 1924
 i Asmundtorp
 21/10 Göran Lennart Ahnström, Hjärttorp 4, f. d. 26/7 1924 i
 Hakarp
 22/10 Erika Lovisa Ring, Hjärttorp 3, f. d. 25/8 1915 i Asby,
 Östergötland
 6/11 Ernst Emil Karlsson, Smedstorpsgratan 20, f. d. 20/3 1889
 i Ödestugu
 25/11 Knut Edvard Lilius, Solhemsgatan, f. d. 12/3 1885 i Söder-
 tälje
 6/12 Karl August Johansson, Stibbarp, f. d. 10/11 1889 i Hakarp
 9/12 Ellen Ottilia Lundsten, Holavägen 8, f. d. 15/2 1886 i
 Bankeryd
 26/12 Helge Arne Vilhelm Randau, Hakarpsvägen 83, f. d. 21/8
 1918 i Hakarp

Antalet innevånare i Hakarp d. 31/12 1962 var 3.138 personer
 varav 1.626 män och 1.512 kvinnor. Äldst bland männen var
 August Gustavsson, Egna Hem, f. d. 11/11 1872 och bland kvin-
 norna Hilda Ottilia Svensson, Hallen, Stensholm, f. d. 14/9 1868.

HAKARPS KOMMUNS FORVALTNING ÅR 1962

Av Rune Wixe

Hakarps kommunalfullmäktiges ordförande under år 1962 har varit symaskinsarbetare Rune Gustafsson, Ådalsvägen 69. Vice ordförande har varit nämndeman Gunnar Hakeman, Hakarps säteri.

Till kommunalnämndsordförande för tiden 1962-1963 har symaskinsarbetare Per Kihl, Blomgatan 15, utsetts. Övriga ledamöter i kommunalnämnden har varit, nämndeman Gunnar Hakeman, symaskinsarbetare Gunnar Sandberg, verkmästare Carl Sandberg, snickare Knut Pettersson, mätningsman Erik Johansson och ingenjör Gustaf Winqvist.

Byggnadsverksamheten har liksom under tidigare år haft en stor omfattning. Under året har 19 nya egnahem inrymmande 19 lägenheter samt radhusbebyggelse omfattande 23 lägenheter blivit färdigställda.

Nya Asfalt AB, Malmö, som utsetts till entreprenör för vatten och avlopp, etapp IX, omfattande vatten- och avloppsledningar i Vikingavägen, Solhemsgatan, Johannesvägen, Platåvägen och Egnahemsvägen, har under året färdigställt denna etapp. I arbetet ingick även nyanläggningar eller breddningar av ovanstående vägar samt regnvattenledningar i Egnahemsvägen och Vikingavägen. Kostnaden för dessa arbeten uppgick till 451.290: - kr. I detta belopp ingår väganläggningar för 122.282: - kr. och dagvattenledningar för 25.436: - kr. Kostnaden för enbart vatten- och avloppsledningar uppgick således till 303.572: - kr.

Samme entreprenör hade även under året utfört vatten och avloppsetapp X omfattande vatten- och avloppsledningar i Korsvägsområdet samt fram till industriområdet för en kostnad av 106.119: - kr.

Utgifterna för dagvattenledningar i Södra Hasselgränd har uppgått till 14: 700: - kr., och detta arbete har utförts av Byggnadsfirman Svehem, Hakarp.

Till entreprenör för vatten och avlopp, etapp XII, omfattande ledningar i Skolgatans förlängning å Olstorpsområdet samt vägan-

läggning å samma sträcka har utsetts Byggnadsfirman Svehem, Hakarp. Dessa arbeten påbörjades under hösten 1962.

Vattenverket hade vid årets slut 387 abonnenter, vilket är en ökning med 23.

Ådalsvägen å sträckan mellan stadsgränsen och Jutaholm har försetts med lysrörsarmaturer monterade på järnstolpar för en kostnad av 35.000: — kr. Något statsbidrag har ej erhållits trots att ett flertal uppvaktningar och utredningar har gjorts i ärendet.

Nybyggnadsområdena avstyckade från Jöransberg har också under året försetts med lysrörs- och kandelaberarmaturer monterade på järnstolpar. Kostnaden för detta arbete uppgick till 29.425: — kronor.

Carlforsvägens och Genvägens gatubelysning har utbytts mot lysrörs- och kandelaberarmaturer för en kostnad av 4.960: — kr.

Samtliga ovanstående gatubelysningsarbeten är utförda av Smålands Kraft AB, Nässjö.

Elfirman Johansson och Karlsson, Hakarp, har dessutom på Hakarpsvägen och Carlforsvägen företagit utbyte från glödlampor till lysrör av 13 armaturer för en kostnad av 2.925: — kr.

Under året har kommunen förvärvat fastigheten Fagerslätt 1: 39 för en köpesumma av 33.000: — kr. Bostadshuset kommer att rivas ned och på tomten skall kedjehus, inrymmande bland annat pensionärslägenheter, uppföras.

Kommunens industriområde utmed vägen till Hakarps kyrka har utökats genom markförvärv av Holger Lennings, ägare till fastigheten Stensholm 1:76. Förvärvet omfattar 8.694 kvadratmeter mark och köpesumman utgör 1: — kr. per kvadratmeter.

Föregående år beslöt kommunen inköpa större delen av fastigheterna Fagerslätt 1: 41 och 1: 42 för en köpesumma av 33.700: — kr. Innevarande år har kommunen förvärvat resten av fastigheten bestående av bostadshus och en tomt för en köpesumma av 15.000: — kr. Även detta bostadshus kommer att rivas ned.

För att ytterligare tillgodose kommunens behov av tomtmark har överenskommelse träffats med ägaren till Hakarp 1: 1, Gunnar Hakeman, om förvärv av 57,5 hektar mark för en köpesumma av 250.000: — kr. Vidare har överenskommelse träffats med ägaren till Jöransberg 1: 3, Otto Dandenell, om förvärv av 25 hektar mark

för en köpesumma av 110.000: - kr. Båda områdena gränsar intill kommunens tätbebyggelse.

Värmekulverten mellan Barnvårdscentralen och Pensionärshemmet har lagts om för en kostnad av cirka 5.000: - kr.

I samband med ombyggnads- och reparationsarbeten vid Nordskogens skola har de lägenheter, som finnes i skolhusen, förbättrats och blivit fullt modern genom installation av vattenklosetter.

Under året har 106.609: 75 kr. utbetalats såsom familjebostadsbidrag till 158 familjer.

Antalet barnbidragsberättigade barn uppgick till 921 under 4:e kv., det sammanlagda beloppet för barnbidrag, som utlämnats för barn inom kommunen, uppgår till 519.887: 50 kr. under året.

268 personer inom kommunen har erhållit folkpension. Kommunens bidrag till folkpensionskostnaderna inklusive de kommunala bostadstilläggen uppgick till 145.870: - kr.

Kommunalfullmäktige har under året beslutat om en höjning av de kommunala bostadstilläggen från den 1/1 1963 till 1.000: - kr. för makar samt 800: - kr. för ensamstående.

Folkmängden uppgick till 3.138 personer vid årets slut vilket är en ökning med 68 personer sedan föregående årsskifte.

Kommunens utgifter och inkomster har enligt dagbok haft en omslutning av 10.392:108: 65. Utdebiteringen har varit 10: 39 per skattekrona för den borgerliga kommunen och 1: 06 per skattekrona för kyrkliga ändamål.

KYRKOHERDEINSTALLATION I HAKARP

Av Valter Hallerstig.

Den första kyrkoherdeinstallationen på 59 år i Hakarp blev en vacker högtid. I strålände pingstsol kunde processionen med kyrkvärdarna, de assisterande prästerna och biskopen skrida från prästgården till det nära 300-åriga templet. För biskop Elis Malmeström blev väl också installationsceremonien den sista förrättningen i denna vackra kyrka. Inte sedan kyrkoherde Curt Anders Sandström år 1903 installerades som kyrkoherde i Hakarp har församlingen fått vara med om en liknande högtid. Nu är Hakarp åter eget pastorat.

När klockorna kallade till högmässan klockan 11 på pingstdagen drog processionen ut från prästgården med kyrkvärdarna Gunnar Hakeman, Ivar Meurling och Martin Carlsson i spetsen. Omedelbart därefter följde kyrkoherde Harald Möllerström och de assisterande prästerna komminister Karl-Einar Sperens, Jönköping, stiftsnotarie Erik Hård af Segerstad, kyrkoadjunkt Bengt Alberius, Huskvarna, kyrkoadjunkt Bengt Hjelmgren, Sandseryd, kyrkoherde Herbert Jacobsson, Huskvarna, och prosten Philip Assarsson, Norrahammar, samt sist biskopen. Biskopen trädde inför altaret och de assisterande prästerna radade upp sig vid altarrunden på båda sidor om kyrkoherde Möllerström. Förenade bygde- och kyrkokören sjöng och så höll biskopen sitt installationstal, en varmhjärtad förkunnelse om hur kyrkan vill vara allestädes närvarande med sitt budskap, avslutat med en önskan om framgång i gärningen för det nya pastoratets herde.

På kyrkoadjunkt Bengt Hjelmgrens lott föll att föredra det kungliga brev, som i gammaldags värdig ordalydelse förtäljde att konungen förordnat tillförordnade kyrkoherden i Forserum, kyrkoherden i Visingsö, teologie kandidaten Harald Möllerström till kyrkoherde i Hakarp. Biskopen drog mitran över hjässan, grep sin biskopsstav och själva installationsceremonien följde. De assisterande prästerna läste då var sitt bibelord.

Kyrkoherde Möllerström höll högmässopredikan med utgång från pingstdagens text. Komminister Sperens och kyrkoadjunkt Alberius svarade för altartjänsten före predikan och biskopen tog själv hand om den avslutande altartjänsten. Den förenade kyrko- och bygdekören sjöng även vid högmässan. Efter högtidligheten i kyrkan följde allmänt kyrkkaffe i Ungdomsgården, där 150-talet personer deltog.

ETT HUNDRAÅRSMINNE

Av Rune Gustavsson

Den 21 mars 1862 utfärdades förordningarna om kommunalstyrelse på landet, om kommunalstyrelse i stad, om kyrkostämma, kyrkoråd och skolråd samt förordningarna om landsoing. Regent var då Karl XV och justitie-statsminister Louis de Geer.

Av trycket utkom förordningarna den 3 maj 1862. De skulle träda i kraft den 1 januari 1863, och ersätta 1843 års författningar om sockensjälvstyrelser, vilka i sin tur hade avlöst 1817 års författning om sockenstämmor och kyrkoråd. Av övergångsstadgan till kommunalstyrelseförordningarna och kyrkostämmoförordningen framgick emellertid, att de, såvitt omständigheterna medgav, helt eller delvis skulle tillämpas redan under år 1862. Under ett händelserikt århundrade har alltså svenska kommuner styrts efter de riktlinjer, som fick sin grund i 1862 års kommunallagar.,

Lagstiftningen framtvingades av flera faktorer. 1843 års författningar ansågs redan från begynnelsen inte motsvara tidens krav, ståndsamhället befann sig i upplösning, vilket inte minst visade sig i kravet på nytt representationssystem. Bondeståndet hade vuxit i makt och inflytande och därav följde en stegrad självständighetskänsla. Städernas gamla befolkningsstruktur höll på att omdanas. Till detta bidrog inte minst 1846 års bestämmelser om närings- och handelsfrihet. Landets innevånareantal hade fördubblats under de senaste hundra åren och den stora befolkningstillväxten innehöll i sig en sprängverkan. Under perioden 1750-1860 ökade antalet manliga huvudpersoner inom bondeklassen med omkring 20 %, medan motsvarande ökning för de obesuttna på landsbygden, alltså torpare, backstugusittare och inhysehjon var omkring 400 %.

Denna befolkningsutveckling beredde kommunerna stora svårigheter, och de fattigas försörjning var i de flesta orter ett verkligt problem.

De nya författningarnas tillämpning innebar bl. a. en mera fullständig boskillnad mellan kyrklig och borglig kommun, då kyrkostämma och kyrkoråd, kommunalstämma, kommunalfullmäktige och kommunalnämnd fick sina verksamhetsområden fastställda.

Den största principiella förändringen låg dock däri, att sockenstämman gavs rätt att utse ny beslutande församling, kommunalfullmäktige, där varje ledamot endast ägde en röst, vilket innebar en förskjutning mot folkflertalet vad beträffar beslutanderätten.

För Hakarps del beslöts, redan samma år som författningen utkom, om inrättande av kommunalfullmäktige i enlighet med följande protokoll.

Protokoll hållet i Ordinarie sockenstämma med Hakarps församling den 21 December 1862.

§ 8

Till Ordförande i kommunalstämman blev enhälligt kallad och utsedd Herr Westberg och till vice Ordförande Organist Carl Hagström.

§ 9

Kommunalnämndens ledamöter bestämdes skola utgöra 5 och suppleanter 3. Ledamöter blevo Arvid Johansson i Smedstorp, Patronerna Laurin och Westberg, Inspektör Andersson på Pappersbruket och Organist C. Hagström, samt suppleanter Hemmansägare Johan Larsson i Svineryd, Johan Danielsson i Kikstorp och Sven Gustafsson i Slögestorp. Ordförande och vice Ordförande likasom i Kommunalstämman eller Patron Westberg och Organist Carl Hagström.

§ 13

Sockenstämman tillfrågades, hurufvida de, enligt 3 Capitlet i Kungl. Maj:ts förordning och kommunalstyrelse på landet, önskade åt fullmäktige överlåta kommunalstämmans rätt att handlägga och afgjöra de till stämmans behandling hörande ärendena. Sedan denna fråga till afgjörande upptogs uppläste Ordföranden ovannämnda 3 afdelning av den Kungl. förordningen och förnyade sedan utsänt blifvit att mer än hälften af kommunens hela röstetal representerades af de närvarande, samma framställning, hvilken med enhälligt ja blev besvarad. — Fullmäktiges antal bestämdes till 4 gånger ledamöterna i kommunalnämnden eller 20, och till fullmäktige utsedda: först kommunalnämndens båda ordföranden, ledamöter och suppleanter, samt Brukspatron Emil Ankarcrona, Brukskräddare G. Nils-

son, Mäst. Gustaf Hultman i Huskvarna, Johan Johansson i Fager-
slätt, Carl Abrahamsson i Dalskog, Carl Nordström i Wassarp,
Johannes Johansson i Brunstorp, Magnus Johansson i Lexarp, Nils
Johan Magmmon i Stutstorp, Johan Svensson i Björstorp, Gustaf
Nilsson i Kämparp och Anders Johan Johansson i Stibbarp.

In fidem
P. A. Almqvist.

Protokollböcker från 1860-talet berättar om hur socknen funge-
rade vid tiden för de nya förordningarnas tillämpning, och några
glimtar därur kan vara av intresse.

Enligt 1843 års sockensjälvstyrelseförfattningar förekom inte
ärligt statuppgörande. Bestämmelserna härom tillhörde de viktigare
nyheterna i 1862 års förordningar. Omslutningen i det första stat-
förslag som Hakarps kommunalnämnd upprättade var inte stor.

Protokoll hållet vid Hakarps
Kommunalnämnds sammanträde i
sockenstugan den 20 oktober
1863.

§ 1.

Uppgjordes följande förslag till kommunens Utgift och Inkomst-
stat för 1864.

FATTIGVÄRDEN.

<i>Ordinarie Utgifter.</i>		<i>Inkomster.</i>	
Inköp av råg havre potatis kött o sill-till de fattiga	500: -	Behålln. fr. detta år	350: -
Kont. medel till dito	75: -	Kollekter o gåvome- del	80: -
<i>Extra utgifter.</i>		Räntor av fattigkas- sans medel	27: -
Fosterbarns under- håll o extra bidrag till de fattiga	75: -	Utdebitering på kom- mun	343: -
För bidrag till inträ- desavgift vid Hjort- stedts Institut för			

dövtumme gossen J.

Håkansson 150:—

Sm R: 800:—

Sm R: 800:—

Kommunkassan ... 160:—

Utdebiteras på kom-

Byggnadskassan ... 82:—

munen 242:—

Sm R: 1042:—

Sm R: 1042:—

Rätten att handlägga och avgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, hade visserligen överlåtits åt fullmäktige, men en stor del av kommunens angelägenheter behandlades och beslöts fortfarande av stämman.

Gamla sockenstämmoprotokoll vittnar om, att stämmorna ofta hade ett ringa antal ärenden till behandling och ärenden av ganska ringa omfattning. De främsta arbetsuppgifterna var sådana som senare överförts till annan huvudman. En sådan fråga var att anställa barnmorska och bestämma hennes lön. Detta ärende kunde förorsaka åtskilliga debatter, och det var främst lönefrågan som gjorde att bondeblodet kom att svalla högt. Samma diskussion kunde ibland även gälla fjärdingsman.

Vad som förorsakade kommunalnämndsordf. det mesta arbetet var skatteuppbörden. Då långt ifrån alla kunde betala på utsatt dag vid uppboresstämmorna, blev det för ordföranden att lång tid framöver ta emot pengarna av "eftersläntare". Det var alltid en rad skattebetalare, som begärde befrielse eller avkortning av olika skäl. Dessa ärenden behandlades öppet på stämmorna, och alla röstberättigade kunde då göra sina kommentarer (vilket man nog också gjorde)!

"Kommunen", vilket var det nya namnet på "Socknen", var uppdelad i sex rotar, Norra Roten, Östra Roten, Kyrkroten, Stensholmsroten, Södra Roten och Huskvarnaroten. I varje rote fanns en ordningsman utsedd, vilken bl. a. hade till uppgift, "att till nämnden anmäla om några oordningar eller någon smittosam sjukdom inom Roten skulle förekomma, äfvensom uppgifta om någon har hund för hvilken han ej erlagt skatt".

År 1862 beslöts om införande av hundskatt i Hakarp, "för varje hundskatt betalas 5 R:r pr. år". J. P. Lundström föreslår att in-

Prosten P. A. Almqvist
efter en samtida teckning
av brukspastorn Sam Adrian

flutna hundskattemedel får användas "till fattige barns bespisande och, att förse sådana barn med *hela* skodon, så att de kunna besvika skolan".

Fattigvården är den äldsta formen av samhällsingripande i sociala frågor. Genom 1642 års *tiggardordning* ålades socknarna att bygga fattigstugor och där underhålla de fattige medelst allmosor. Förordningen om hospital och barnhem kom år 1763 och i den *föreslås* att varje socken skall föda sina fattiga och kostnaderna härför fördelas på invånarna. Eftersom allt sköttes enligt naturahushållningens principer fördelades fattigvårdsbördan på rotarna efter bondgårdarnas storlek. Föräldralösa barn och rotehjon flyttade från gård till gård och fick sitt underhåll, om de inte själva kunde tigga för brödfödan. Tiggeriet var nämligen sedan århundraden den enda aktiva formen av fattigvård.

I Hakarp beslutade sockenstämman den 25 februari 1776 att den vid kyrkan för någr; år sedan uppförda sockenstugan skall användas till fattigstuga för "fyra av socknens mest sjuka och eländiga fattigas härbergerande och skötande".

År 1811 ålades Hakarps socken att bygga ett särskilt fattighus. Detta bygge kom emellertid sent till stånd och först 1875 stod huset färdigt. Annu vid sekelskiftet bodde många av de gamla och orkeslösa i eländiga backstugor och systemet med utackordering av "hjon" i alla åldrar till den lägstbjudande synes ha förekommit i Hakarp ända in på 80- och 90-talen. Detta var långt ifrån något unikt, för så gick det till i de flesta kommuner.

Eftersom ingen särskild fattigvårdsstyrelse fanns i Hakarp, blev det till största delen understöd åt kommunens hjon som kommunalnämnden hade att besluta om, och nämndens protokoll från 1860-talet bär ofta vittnesbörd om den fattigdom och nöd som rådde bland ett stort antal av socknens invånare. Efter de nya förordningarnas ikraftträdande blev kontantunderstödet allt vanligare.

Protocoll hållet vid kommunalnämndens sammanträde i Hakarps sockenstuga den 21 juni 1864.

§ 3.

Till sylön för byxor åt fattighjonet Sven Larsson vid Bron beviljades 58 öre samt 1 R:r till Sara vid Bron för Svens renhållning.

den 22 oktober 1865.

§ 1.

En så lydande skrifvelse hade samma dag ankommit.

”Till ordföranden i Hakarps Kommunalnämnd”

I dag på morgonen blev jag underrättad, att den förut många gånger omtalade Sammel: ligger på mitt Oxhus-ränne illa sjuk, och då han uti sådan belägenhet är i saknad av både vård o mat m. m. Så, enär jag anser mig icke mera än andra medlemmar inom församlingen skyldig att sådant bestrida anhålles det Sammel, (som är full med ohyra) och nu i saknad av allt, blir genom kommunens försorg borttagen från rännet, och i ånjutande av den vård hvaraf han såsom människa nu är i behov.”

Stensholm den 22 okt. 1865

F. W. Laurin

Efter uppläsande av ofvanstående skrifvelse beslöts, att åt Patron Laurin uppdraga anskaffandet af husrum och omvårdnad samt mat äfven om så behöfves nödigt linne åt Sammel och hvarför Patron Laurin eger, att få ersättning av kommunalnämnden, som dock sedan skall hos den församling Sammel tillhör, söka återfå de af nämnden förskottsvis utlagda medlen.

Undertecknad ordförande åtog sig, att genast meddela Patron Laurin om stämmans beslut. Som ofvan

G. Westberg

Men ännu existerade fattighjonerna, och inhystes ofta hos varandra.

den 23 mars 1869.

§ 6.

Med fattighjonet Johanna Modig öfverenskoms att Samuel Jons-
son skulle tills vidare få ha bostad.

Kommunalgubbarna var ibland förstående för, att det kunde
vart mer än mat och husrum den fattige behövde.

den 3 okt. 1865.

§ 4.

Beviljades 1 R. Rmt. till snus och tobak åt Ofvanskrifne Jakob.
(Jakob Mattson från Pinnefjäll).

När fattighjonet avlidet såldes ev. kvarlåtenskap, och vad auk-
tionen inbringade tillfördes kommunalkassan. Oftast fanns inget
kvar som var säljbart, bröd och "potater" gick dock att sälja, även
om potatisen var frusen.

Hakarps Sockens Kommunal Nämnds Special Kassa
för år 1867.

1867

4 febr.. Sålt 61 st. kakor bröd efter avlidna fattig-
hjonet Maja Abrahamsdotter 1: 50
2¹ 12 kp. frusna potater 12
R:r 1: 62

Protokoll hållet å ordinarie kyr-
kostämma med Hakarpps försam-
ling den 2 maj 1865.

§ 4.

En församlingen tillhörig fattigbössa, i vägskalet vid Kafla, an-
sågs på förslag af Patron Westberg böra, såsom förfallen och till
intet nyttig borttagas, hvarsom Herr Patron lofvade gå i författ-
ning.

Ut supra In fidem
P. A. Almqvist

Patron G. Westberg, efter en samtida teckning av brukspastorn Sam Adrian

Detta beslut och Patron Westbergs sätt att verkställa detsamma (han lär ha kastat fattigbössan i ån) kan symbolisera övergången från en 200-årig epok i fattigvårdens historia med skyldighet för socknarna att bygga fattigstugor och där underhålla de fattige medelst *allmosor*, till den nyare tid, som inleddes med 1860-talets stora reformarbete.

Genom 1864 och 1866 års näringsfrihetsförordningar blev det tillåtet att öppna affärer även på landsbygden. Detta innebar nya arbetsuppgifter för kommunalnämnderna, eftersom den kommunala myndigheten hade att utfärda tillstånd eller bevis härför.

Protokoll hållet vid Kommunal Nämndens Sammanträde i Socckenstugan den 29 sept. 1868.

§ 5.

Handlanden F. G. Pettersson i Jönköping inlemnade en så lydande skrifvelse:

Till Kommunalnämnden i Hakarp

I enlighet med 18 § i Kongl. förordningen den 7 december 1866, får undertecknad mot bifogande av behörigt frejdebevis, härmed anmäla det jag ernar å lägenheten Äängen under Rosendahl mot betalning till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten öl, dricka, porter, kokadt kaffe, the och chocolate eller andra icke sprituösa drycker: och torde jag få erhålla bevis öfver denna min anmälan.

*Jönköping den 25 september 1868
F. G. Pettersson*

Enligt ofvanstående skrifvelse och deruti begärda bevis beslöts att sådant skulle utfärdas.

Som ofvan
G. Stålhammal

Protokoll hållet vid Kommunal
Nämndens sammanträde i Soc-
kenstugan den 25 februari 1869.

§ 2.

Nämnden beslöt att nedanstående skrifvelse skulle till Hand/anden C. G. Pettersson i Jönköping afsändas.

"Till Herr Han/anden C. G. Pettersson!

Som anmält blifvit det vid Eder Handelsrörelse i Husqvarna, under söndagar och nattetid föröfvats spel och försålts öl och vin, hvaraf Köparena genom förtärandet deraf blifvit mer och mindre öfverlastade, och att dessa personer vid deras hemkomst fört oljud och ett oanständigt uppförande, samt att fredliga vägfärande blifvit å landsvägen framför Handelslägenhetens lokal uppehållna o ofredade, i anledning häraf får Hakarps Kommunalnämnd med åberopande af Kongl. förordningen den 7 december 1866 § 7. allvarligen erinra eder om ofva,nnämnda för;Y::d,ers itpphönande."

Som ofvan
G. Stå/hammar

Sedan äldsta tider hade kyrkoherden stått i spetsen för sockenstämman, något som var förestavat av det nära sambandet mellan den kyrkliga och den världsliga församlingsbildningen samt genom prästens ledande ställning. De nya kommunallagarna befriade sockenprästen från rollen som kommunalstämmans ordförande. Under den vida större delen av det gångna seklet har emellertid kyrkans män intagit en ledande ställning i ortens självstyrelse, bl. a. beroende av att församlingen även efter kommunalreformen 1862 ombesörjde flera av de allmänna förvaltningsuppgifterna. Det var framförallt skolväsendet - d. v. s. folkskolan - som var kyrkans viktigaste uppgift vid sidan om den religiösa förkunnelsen, och kyrkoherden förblev självskriven ordf. i skolrådet ända fram till 1930-talet.

*Brukspatron
Emil Ankarcrona*

Kyrkostämmans och skolrådets protokoll berättar att på 1860-talet fanns tre flyttande småskolor. Lokaler för dessa fick man på gårdarna. I början av 1870-talet hade barnantalet stigit till över 90, vilka alla skulle undervisas i den lilla "scholekammaren" i sockenstugan. Behovet av ett särskilt nytt skolhus blev alltmer trängande. I augusti 1877 stod också ett sådant färdigt mitt emot sockenstugan med en små- och en folkskolesal.

I söder löstes lokalfrågan för småskolan, då man 1878 hyrde ett rum på andra våningen i torpet Nordskogen. Här byggdes också ett nytt skolhus 1890, och med det ökade barnantalet i tätbebyggelsen vid Ebbes och Stensholm följde behovet av ännu ett skolhus som uppfördes 1908. Härigenom kunde bättre skolformer införas.

Visserligen har ett hundra år förflutit sedan Hakarps sockenstämma beslöt att instifta och utse en fullmäktigeförsamling, men endast under femtiofem av dessa hundra år har kommunalfullmäktige tagit säte i sockenstuga och kommunalsal.

En mycket märklig händelse inträffade nämligen år 1873 då brukspatron Emil Ankarcrona på Husqvarna avskaffade kommunalfullmäktige. En kort tid före ett utlyst fullmäktigesammanträde sammankallades på hans begäran en kommunalstämma, vilken på hans förslag beslöt avskaffa fullmäktige. Det skulle sedan dröja

ända till den 6 juni 1919 innan Hakarps kommunalfullmäktige åter kunde sammanträda.

Detta sällsamma händelseförlopp tarvar måhända en förklaring. Kommunalstämman var ingen vald församling, utan den stod öppen för socknens samtliga röstberättigade personer. De hade dock inte lika rösträtt utan röstade efter fyrk d. v. s. efter inkomst och förmögenhet. Samma ordning gällde för val av kommunalfullmäktige, medan voteringarna inom fullmäktige skedde efter principen: en man en röst. Detta kanske oroad och förtröt den mäktige brukspatronen och dessa känslor drev honom till hans desperata men lagligt genomförbara åtgärd.

Protokollet från den historiska stämman har följande lydelse:

Protocoll hållit i ordinarie Kommunalstämma med Hakarps Församling den 22 December 1873.

§ 2

I anledning af Herr E. Ankarcronas i behörig tid väckta motion om Kommunalfullmäktiges inom Församlingen afskaffande af följande lydelse:

Till ordföranden i Hakarps Sockens Kommunalstämma!

Undertecknad anhåller härmed att Kommunalstämma snarast måtte utlysas i och för besluts fattande rörande afskaffande af Kommunalfullmäktige inom Hakarps Socken.

Husqvarna den 13 December 1873

Emil Ankarcrona

Inträdde någon stunds tystnad som af Församlingens pastor bröts genom uppmaning till motionären att, såsom vanligt andraga några skäl för det framställda förslaget om ändring i nuvarande ordningen för behandlingen af Kommunens angelägenheter, hvarigenom en afgörande röstöfvervigt lades i en persons hand. Härpå svarade Herr Ankarcrona: det behöfs inga skäl, jag vill att Kommunalfullmäktige skola afskaffas. Sedan därefter prosten Almquist yttrat att, ehuru han ansåg envälde mången gång kunna inom en kommun vara lika godt som ett mångvälde, när nämligen det förra utöfvades av en kunnig, förständig och för församlingens bästa välvillig och intresserad person, och fastän han icke ville fränkänna Herr Ankar-

crona dessa egenskaper han likväl vågade draga de senare i tvifvelsmål, då Herr Ankarcrona sällan och på år och dag icke bevistat någon Kommunalstämma, hvarföre han för sin del icke hade det förtroende till Herr Ankarcrona att han ville förtro församlingens angelägenheter ensamt i denne mans bestämmande: dessutom måste han anse det vara en mycket närgående pretantion af en person som inom församlingen har en tillfällig förvaltare-plats att vilja tillvälla sig afgörande röst i alla frågor der rösträtt utöfvas efter fyrktal och en förnärmelse mot församlingens bofaste innevänare att yrka införandet af en ordning hvarigenom de uteslutas från möjligheten att få något inflytande vid afgörande af Församlingens angelägenheter.

I samma syftning yttrade sig Nämndemannen Arvid Johansson och menade det vara hårdt, orättvist och förnärmande att ställas under en ende persons öfvervälde, men att här intet vore annat att göra än underkasta sig. Herr Ankarcrona svarade på dessa yttrande helt kort, att han önskar Röstning.

Sedan diskussionen förklarats slutad, framställdes följande voteringsproposition: den som vill att Kommunalfullmäktige skola fortfarande fungera inom församlingen röstar Ja, den det icke vill röstar nej. Denna voteringsproposition blev af Stämman godkänd. Vid därefter företaget upprop enligt Fyrktalslängden, och efter slutad votering och rösternas uppsummering, befanns, att 3 personer med 108, Fyrker röstat ja, och 68 personer med 16.071, Fyrker röstat nej, öfriga i stämman närvarande röstberättigade begagnade sig ej af sin rösträtt, och då enligt Kongl. Maj:ts Nådiga Förordning om Kommunalstyrelse på landet af den 21 Mars 1862 § 35 för afskaffande av Kommunalfullmäktige inom Församlingen erfordras mer än halften af Kommunens hela röstetal, och som Församlingens Fyrker är 21.736 och halften der af utgör 10.868. Således har vid denna votering rösterna för nej öfverskridit halften med 5.203, altså är genom denna rotering afgjort att Kommunalfullmäktige äro afskaffade emot detta beslut anmälde herr Prosten Almqvist sin reservation.

Justerat den 3 januari 1874

Eskil Lindblad

Arvid Johansson

A. Blomqvist

Som ofvan

G. Stålhammar

Sedan Hakarps socken från d. 1 jan. 1863 tillämpat de nya kommunallagarna, med särskilda organ för den borgerliga kommunens förvaltning, har följande personer tillhört kommunalnämnden.

			Ledamot	Ordförande
Patron	G. Westberg	Rosendala	1863—1866	1863—1866
Organist	C. Hagström		1863—1864	
Lantbrukare	A. Johansson	Smedstorp	1863—1870	
Patron	Laurin	Stensholms säteri	1863—1864	
Inspektör	Andersson	Pappersbr.	1863—1870	1867—1878
Patron	G. Stålhammar	Tokarp	1867—1878	
Lantbrukare	Per J. Gustafsson	Kämparp	1865—1872	
„	Magnus Gustafsson	Gunnestorp	1871—1874	
„	Anders J. Johansson	Stibbarp	1868—1872	
„	Nils Magnusson	Stutstorp	1870—1910	
„	Arvid Johansson	Höggärdet	1873—1880	
„	Johan Danielsson	Kikstorp	1872—1876	
„	Johan Nilsson	Brunstorp	1874—1878	
„	Alfred Sandahl	Dalskog	1876—1880	
Patron	Anders Larsson	Bråneryd	1879—1908	1879—1908
Riksdagsman	P. M. Söderberg	Rosendala	1878—1906	
Skollärare	Hellqvist		1880—1881	
Lantbrukare	J. M. Gustafsson	Fagerslätt	1880—1906	
	G. E. Andren	Stensholms Br.	1881—1884	
Lantbrukare	Arvid Johansson	Höggärdet	1885—1892	
Förman	S. Svensson	Ebbes	1893—1910	
Godsägare	K. J. Gustafsson	Stensholm	1907—1912	1909—1912
Disponent	G. E. Gyllenberg	Ebbes Bruk	1909—1910	
Fabriksarb.	K. A. Bergström	Egnahem	1907—1914	
Arrendatorn	K. E. Johansson	Bredgården	1909—1911	
Fanjunkare	L. M. Steen	Ebbes Bruk	1911—1922	1921—1922
Verkmästare	A. Johansson	Stensholm	1911—1918	
Lantbrukare	K. F. Johansson	Fagerslätt	1911—1926	
Patron	G. Svensson	Bredgården	1913—1917	1913—1917
Lantbrukare	Lennart Gustafsson	Dalskog	1918—1920	1918—1920
Fabriksarb.	P. A. Jernell	Egnahem	1917—1931	
Smärglare	Frans Andersson	Pettersberg	1919—1939	
Godsägare	Salomon Gustafsson	Dalskog	1921—1944	1923—1944
Gjutgodsarb.	Klaas Wall	Egnahem	1923—1939	
Maskinställare	P. Henriksson	Ebbes	1927—1935	
Lantbrukare	Gustaf Svensson	Glasberga	1933—1946	
Järnarb.	Albin Karlsson	Stensholm	1936—1961	1945—1961
Expeditor	Josef Svensson	Pettersberg	1940—1951	
Förman	Oskar Franzén	Egnahem	1940—1951	
Godsägare	Gunnar Hakeman	Hakarp	1945—	
Verkmästare	Carl Sandberg	Nordskogen	1947—	
Symaskinsarb.	Gunnar Sandberg	Egnahem	1952—	
Snickare	Knut Pettersson	Jutaholm	1952—	
Elmontör	Lennart Käll	Stensholm	1953—1956	
Ingenjör	Gustaf Winqvist	Carlfors	1953—	
Experimentarb.	Yngve Johansson	Ebbes	1957—1959	
Mättningsman	Erik Johansson	Jutaholm	1960—	
Metallarb.	Per Kihl	Egnahem	1962—	1962—

Vid Hakarps kommunalfullmäktiges sammanträde i dec. 1962 erhöll varje fullmäktig en skrift, "Fragment ur en sockens hävder", som utarbetats i anledning av hundraårsminnet, och vars innehåll utgör tillbakablickar på utvecklingen i Hakarp.

Skriftens förord är undertecknat av samtliga ledamöter och har följande lydelse:

När vår socken en gång i tiden började ta form, hämtade människorna vad de behövde för sin utkomst ur jorden och ur vattnet. Man odlade jorden, byggde hus och byar och ur vattnet fick man fisk som tillskott till den ständigt knappa födan. Men så småningom kom man fram till nya sätt att dra nytta av vattnet. Man började tämja forsar och fall och lät dem driva kvarnar och sågar och omsider även smedjor och pappersbruk.

De små arbetsplatserna växte ut till industrier och byarna blev till samhällen. Människorna lärde sig att förena sina krafter till strävan mot gemensamma mål. Härigenom fick de det allt drägligare och började lära den svåra konsten att styra sig själva och den bygd de bebodde. Vägen blev lång och ofta svår. Både till det relativa välståndet och till den kommunala självstyrelsen. Men den har varit värd att vandra, och vi må med tacksamhet omfatta minnet av gångna slakten för vad de utträttat och känna stolthet över att det fallit på vår lott att föra verket vidare.

Varken välstånd eller självbestämmanderätt är något som består av sig självt, människornas insatser förutan. De måste ständigt erövras — och erövras på nytt. Må det vara vår strävan att få lämna efter oss till kommande slakten ett om möjligt ännu rikare arv än det vi mottog från våra fäder.

En gång var Huskvarna en del av Hakarps socken. Den kommunblockform, som nu snart torde vara oundgängligen förestående, kommer med största annolikhet att göra Hakarp till en del av Huskvarna. Därmed är cirkeln sluten och den gamla gemenskapen Hakarp—Huskvarna återupprättad. Men även i ett annat hänseende möts det gamla och det ännu inte upplevda nya. Hakarp

var, då det först framträdde på hävdernas blad, en rent kyrklig församling. Det Hakarp som kommer att leva kvar blir också en kyrklig samfällighet. En kyrkoförsamling i en stad.

Hakarp den 14 dec. 1962

Perni Gustafsson	Leander Hakarson
Emma Sandberg	Johanna Hakarson
Stig Eriksson	Anna Johansson
Ingrid Johansson	Ellen Matt
Per Eriksson	Hartvig Eriksson
Allan Eriksson	Emil Eriksson
Gösta Eriksson	Anders Eriksson
Waller Eriksson	Peter Eriksson
Anna-Maria Lidström	Grete Johansson
Emma Eriksson	Hösten Eriksson
	Harry Eriksson

Ellen Hakarson
Grete Eriksson
John Eriksson

GAMLA BÖCKER BERÄTTA

Hälsotillståndet och sjukvården i Hakarp för 150 år sedan.

Av Kurt Grimlund

I alla tider har det funnits ett levande intresse för fornminnen. Det må vara faraonernas gravar, de gamla grekernas tempel, vikingatidens runstenar, 1000-åriga boplatser på Gotland, bärgade regalskepp etc.

Allt detta ger oss intressanta inblickar i forna tiders kulturer, levnadssätt och levnadsstandard. Man behöver dock inte gå särskilt långt tillbaka i tiden för att finna, hur litet man i allmänhet vet om livet för några mansåldrar sedan.

Vad vet man t. ex. om, hur man levde i början av förra seklet, och vad dog man av?

Beträffande städerna har man nog ofta ingen svårighet att finna krönikor över deras utvecklingshistoria, medan det ligger betydligt sämre till, då det gäller landsorten.

Här får man hålla sig till, vad som kan utläsas ur kyrkornas församlingsböcker. Enligt kyrkolagen av år 1686 blevo prästerna skyldiga att föra böcker över sina församlingsbor. Så t. ex. skulle finnas Födelse- och Dopbok samt Död- och Begravningsbok. Efter hand utökades arkivet med statistiska tabeller, som mera ingående gav upplysning om församlingsmedlemmarnas liv och leverne. I dessa tabeller funnos sammandrag av dop- och begravningsböckerna, uppgifter om invånarantalet, upplysning om mera anmärkningsvärda epidemier eller farsoter och liknande.

En del år fann man även uppgift om grödans storlek och beskaffenhet, antal kor, hästar och svin inom församlingen etc. Från och med 1749 registrerades och bearbetades de statistiska tabellerna för hela landet av det s. k. "Tabellverket", som 1859 efterträddes av Statistiska centralbyrån, som fortfarande fungerar.

De urkunder, som fått lämna stoff till föreliggande lilla framställning är Död- och begravningsboken för åren 1790—1860 samt de statistiska tabellerna under samma tidsperiod.

Vilka problem hade nu en praktiserande läkare att brottas med i Hakarp för 150 år sedan? Liksom överallt på landsorten hade man mycket vaga begrepp om hygien och renhållning. Gårdens brunn låg oftast centralt och infekterades lätt från ladugård och latrin. Någon isolering av de sjuka förekom inte, oftast beroende på den stora trångboddheten.

Förhållandena voro sålunda väl tillrättalagda för snabb spridning av epidemier och luftburna infektioner.

Bland dödsorsakerna finner man diagnosen lungsot ständigt återkommande, och näst ålderssjukdomarna tycks denna i allmänhet vara den vanligaste. Några tecken på verkliga epidemier finner man inte, utan dödligheten i lungsot tycks ha varit av samma storleksordning år från år.

Barnadödligheten och spec. spädbarnsdödligheten var stor. Förlossningarna försiggingo i hemmen, där renligheten var minimal och steriliteten obefintlig. Barnmorskekåren var otillräcklig, och förlossningarna utfördes i allmänhet med hjälp av de äldre kvinnorna i byn. Den holländske läkaren Johan van Hoorn, stadsläkare i Stockholm, utgav redan omkring 1720 läroboken "Then välöfvade jordegumman" men ännu 100 år senare var nog inte "jordegumman" på den svenska landsorten så särskilt välövad.

Detta resulterade också i upprepade dödsfall i barnsängsfeber, och i församlingens födelsebok finner man registrerade talrika fall av dödföddhet.

Barnsjukdomarna förorsakade talrika dödsfall, särskilt kikhosta och mässling, huvudsakligast i förskoleåldern.

Det är påfallande hur sällan kräftsjukdomarna komma till synes såsom dödsorsak. Detta kan ha sin naturliga förklaring i, att man på den tiden hade mycket dunkla begrepp om kräftsjukdomarna. Det var först genom de stora framstegen på patologiens område under senare hälften av 1800-talet man kom till insikt om kräftsjukdomarnas rätta natur.

Genom den förbättrade diagnostiken och den ingående dödsorsaksstatistiken under de sista decennierna framgår, att kräftsjukdomarna i huvudsak drabbar de högre åldrarna.

Den låga medellivslängden - 40 år - och det därav följande låga antalet åldringar över 60 år kan också ha bidragit till, att

kräfte enligt nuvarande begrepp var en relativt sällsynt sjukdom förr i tiden.

Intressantare är kanske att se, hur de stora farsoterna farit fram på den småländska landsbygden. Smittkopporna ha sannolikt sedan årtusenden existerat i Asien, varifrån de genom vikingatåg, korståg och den tilltagande samfärdseln spreds som en förödande farsot över Europa. Under 1700-talet lär 25 % av Europas invånare — c:a 45 miljoner — ha dött i smittkoppor och under året 1800 lär omkring 12.000 ha dött i Sverige av denna farsot.

I död- och begravningsboken för Hakarps församling finner man år 1796 registrerade 7 dödsfall i koppor, 1800 5 stycken och 1801 7 st. Efter Jenners meddelande om vaccination mot smittkoppor 1798 infördes denna metod undan för undan i andra länder och i Sverige 1801. Detta återspeglas även i dödboken, där man först 1857 finner nästa dödsfall i smittkoppor.

Den epidemiska koleran har som sitt egentliga hemland Indien, där den sannolikt förekommit sedan urminnes tider. 1817 uppträdde den för första gången utanför Indiens gränser. Under den andra pandemien (= världsomfattande epidemi) 1926—1937 hemsökte den även Skandinavien — Danmark skonades dock, underligt nog. Sommaren 1834 uppträdde den i Göteborg och spreds härifrån snabbt över hela mellersta och södra Sverige.

Enligt uppgift skall den ha grasserat med en fruktansvärd kraft i Jönköping, där dödssoffrens antal i slutet av augusti 1834 steg till över 60 per dag — Jönköping hade på den tiden endast omkring 4.200 invånare. Trots alla försök att isolera staden från omgivningen med bommar, stängsel och vakter kunde den omkringliggande landsbygden naturligtvis inte undgå att bli smittad.

Vi finna sålunda i Hakarps församlingsbok antecknat 7 dödsfall i kolera under tiden augusti till oktober 1834. Ett förvånansvärt litet antal med tanke på den stora dödligheten i Jönköping. Det dröjer sedan över 20 år innan man 1857 får ytterligare 2 fall.

I jämförelse med smittkoppor och kolera drabbade emellertid rödsoten, även kallad dysenteri, den småländska landsbygden med en betydligt våldsammare intensitet.

Farsoten, som fattat fäste på kontinenten under Napoleon-krigen spreds även till Sverige, där den under åren 1808—1813 skördade

omkring 50.000 människoliv samt under tiden 1851-1860 omkring 26.000.

Bläddra vi nu i församlingsböckerna och våra statistiska tabeller finna vi, att den lilla församlingen, som i början av 1800-talet räknade omkring 1.000 invånare, under dess-a båda perioder utsattes för en påfrestning och en decimering som nästan påminde om digerdöden i Småland.

Sida efter sida i den gamla liggaren äro fulltecknade med uppgifter om församlingsmedlemmar, som avlidit i rödsot under år 1808. Av namnen att döma ha hela familjer sopats bort, och en del byar, som varit värst hemsökta, tycks nästan helt ha ödelagts. Namn som Svineryd, Björstorp och Hulustorp återkomma ofta bland gårdsnamnen.

Allt som allt kan man notera 46 dödsfall i rödsot under ett par månader år 1808.

Epidemien försvann lika snabbt som den kom, och året därpå, 1809, ha vi endast 2 dödsfall i rödsot.

Så följer en nära halvsekkellång, lugn period, endast avbruten av koleraepidemien hösten 1834.

1854 börja så åter orosmolnen hopa sig. Man noterar 13 dödsfall i rödsot. Året därpå endast 7, och 1856 slår man sig till ro med endast ett dylikt dödsfall.

Så kommer det ödesdigra året 1857. Det förflyter till en början rätt lugnt. I april ett ströfall av koppor utan någon spridning och i början av sommaren 2 dödsfall i kolera.

I augusti kom så explosionen. Rödsoten flammade upp och drabbade den lilla församlingen med oanad våldsamhet. Nya fall rapporterades varje dag och dödsfallens antal steg snabbt.

Av byarna blev även denna gång Hulustorp illa åtgången, men även i Kikstorp, Stibbarp, Hakarps säteri och Stensholm lades många hemman öde. Allt som allt avled 67 människor under sensommaren och hösten 1857 i rödsot. I november avstannade så epidemien lika gåtfullt och snabbt som den började.

Trots ögonvittnesskildringar har man nu för tiden svårt att sätta sig in i vilken katastrof dessa farsoter innebar för tidens människor.

Sjukhusvistelse eller isolering av de sjuka var ju helt utesluten. De friska levde i ständig samvaro med de sjuka och sovo i samma

säng. Hundar och katter sprungo fritt från gård till gård. Spillvatten och avlopp från latriner mynnade fritt i dräneringsdikena och infekterade snabbt brunnarna i närliggande byar. — Räkna vi med en normal mortalitet på 20 % av de insjuknade (var 5:e insjuknad avled) ger en enkel räkneoperation, att omkring 350 av församlingens 1.300 medlemmar voro sängliggande och helt arbetsoförmögna. Kreaturen vansköttes och dogo på fälten och skörden kunde inte bärgas.

Det var sålunda inga uppbyggliga syner, som mötte dåtidens läkare på hans sjukresor, och inga trevliga problem han fick att brottas med. Hans arbete försvårades dessutom avsevärt av den tidens skrock och vidskepelse. Han hade även att kämpa mot bygdens kloka gubbar och gummor, som ofta hade helt andra åsikter om de olika sjukdomarnas behandling, och vilkas auktoritet ingen i byn vågade trotsa.

Vid sina sjukresor var praktikern helt hänvisad till att använda häst och vagn eller på vintern släde. Detta medförde att han ofta fick tillbringa många nätter skumpande omkring på landsbygden för ett enda eller ett par sjukbesök. Å andra sidan kunde man ju inte nå honom per telefon och störa honom i tid och otid. För övrigt var den tidens befolkning van att klara sig själv — man dog med andra ord hellre en "naturlig" död.

Vår praktiker hade ju heller inte särskilt tilltalande behandlingsmetoder att komma med och i många fall skiljde de sig inte mycket från vad byns "kloka gumma" hade att bjuda på.

I slutet av 1700-talet utkommo i Stockholm "Den kloka och husaktiga gumman" samt "Den Sluga och Förståndiga Gubben", i vilka man samlat det mesta av den tidens medicinska vetande, och vilka i stort ägde sin giltighet till fram mot mitten av 1800-talet.

Sålunda fick man håret att växa på ett skallig thuvud: "Tag 3 stycken lefwande Grodor, bränn dem i en kruka till pulfwer, temperera det sedan med Honung, smörj på det stället därmed, som håret skall växa på". Tänk så många "håroperationer" vi nu för tiden hade sluppit, om inte denna utomordentliga behandlingsmetod råkat i glömska.

Under de svåra kolera- och dysenteriepidemierna behandlades de sjuka på många olika sätt. I maggropen lades backplåster eller stött

kamfer blandad med kopparfilspån. Blodiglar vid tinningarna, senapsplåster och likn. Till intagning av koksaltlösning i stora mängder, ricinolja, rabarber, starkt kaffe etc. Behandlingen med ricinolja lär enligt uppgift från säkra källor ha levt kvar såsom en universalmetod till långt in på 1900-talet inom militärmedicinen.

Allt som allt ville det till att ha en järnhälsa för att överleva den tidens behandlingsmetoder.

På sina håll var den religiösa fanatismen dessutom så stor, att man ansåg farsoterna vara straff från ovan för människornas syndiga leverne och därför icke fingo hejdas.

Redan på den tiden fanns det en kraftig överkonsumtion av mat och dryck. Motion eller överhuvudtaget kroppsarbete såsom fritidssysselsättning ansågs i allmänhet såsom något nedsättande och kunde för all framtid sätta en ful fläck på ens rykte.

Alkoholkonsumtionen var under denna tid mångdubbelt större än nu för tiden och kan tänkas ha bidragit till den dåliga motståndskraften mot infektioner över huvud taget. Det rubricerades inte såsom något missbruk, utan brännvin ansågs såsom en naturlig ingrediens i den vanliga husmanskosten. Ett visst kvantum brännvin ingick ju också såsom löneförmån åt tjänstefolket.

Trots allt ansågs övermått i spritkonsumtion vara skadligt vilket framgår av en hälsoregel, som stod att läsa i "Den Sluga och Förståndiga Gubben": Fylleri av starka drycker, gör en lat och sömnaktig, försvagar magen och förorsakar mycket mera ondt, särdeles för dem, som hafwa en swag hjärna".

Läkaren hade sålunda under första hälften av 1800-talet en långt ifrån avundsvärd uppgift att fylla i samhället.

Hans vedermödor uppvägdes kanske till en del av, att han fick uppleva några av de största epokerna inom läkekonstens historia samt även draga nytta av de stora framstegen inom de medicinska och kirurgiska vetenskaperna.

Omvälvningarna och framstegen kunna i betydelse väl jämföras med de oerhörda tekniska landvinningarna under innevarande århundrade.

År 1798 utgav den engelska läkaren Edward Jenner sin uppseendeväckande skrift om smittkoppsvaccinationen. Även om den till

en början mottogs med stor misstro, blev den vetenskapliga världen snart övertygad om den nya metodens förträfflighet, och vaccinationen fick en utomordentligt snabb spridning under 1800-talets första decennier.

I Sverige infördes den år 1801 av en medicine adjunkt Munck af Rosenschöld i Lund. I sina propagandaskrifter uppmanade han enträget allmänheten att låta vaccinera sina barn, och samtidigt vädjade han till prästerskapet i Lunds stift om bistånd.

Han framhåller dessutom på tal om landsbygdens förhållanden, att "3/4 af människorna lefva i torftiga, osnygga, osunda boningar och med mycket tålmod uthärda all uselhet". Likaså kunde han meddela, att enligt Tabellverket kopporna årligen i Sverige döda över 7.000 människor och vanställa lika många.

Frågan togs i sinom tid upp till behandling inom Collegium medicum, men först 1816 blev vaccinationen obligatorisk inom vårt land genom ett reglemente, som gäller än i dag.

Efter hand fann man också, att samma förfaringssätt med vissa modifikationer kunde tillämpas på en del andra epidemiska sjukdomar såsom t. ex. tyfus, paratyfus, kolera och pest.

Under första hälften av 1800-talet lades grunden till den moderna allmänna patologien, och man började allt mera komma de olika sjukdomarnas natur in på livet. Genom Pasteurs undersökningar på 1860-talet föddes i sin moderna gestalt bakteriologien, den kanske mest sensationella av de medicinska specialvetenskaperna.

I förbigående kan nämnas, att två kliniska hjälpmedel, som för oss förefalla självklara, infördes vid denna tid, nämligen läkarens hörlur, stetoskopet, 1816 och mätningen av kroppstemperaturen genom termometer på 1860-talet.

Kirurgien, som tidigare haft ett mycket dåligt anseende, började nu resa sig ur sin förnedring och kom så småningom att tillkämpa sig ett visst likaberättigande med invärtesmedicinen. De ständiga krigen gävo kirurgerna en utomordentlig praktik, och särskilt franska i kriget tränade kirurger förvärvade sig världsrykte. Det verkliga uppsvinget kom emellertid först genom införandet av tvenne nya metoder, som underlättade ingreppsproceduren för såväl läkare

som patient och minskade riskerna. Det var narkosen och antiseptiken.

Narkosen uppfanns på 1840-talet i Amerika och vid ungefär samma tid kom ungraren Semmelweiss underfund med orsaken till barnsängsfeber och kunde genom införande av en minutiös renlighet på kort tid rädda livet på tusentals mödrar på barnbördshusen.

Efter hand som farsoterna upphörde och hälsotillståndet ökade, ängslades man inom en viss yrkeskategori över framtiden såsom framgår av en engelsk satir under första hälften av 1800-talet:

Apotekarens bön. "Ack, mäktige Aesculapius! Hör en stackars liten man, som är överväldigad av motgångar! Jag besvär dig att sända oss några utmärkta febrar och envisa katarrer, i annat fall måste din ödmjuka anropare stänga butiken och om det skulle täckas dig att även komma med litet kramp och värk, skulle det vara till stor hjälp för din beklagansvärde tjänare, ty jag har, på min apotekarära, sällan hört mortelns sång under de senaste två månaderna".

För sjukvårdens del kan 1800-talet karakteriseras såsom de stora reformernas tid, som bl. a. gjorde sjuksköterskans arbete till ett respekterat yrke. Andra fram till seklets mitt kunde man finna sjukhusinteriorer, som kunde hört hemma på medeltiden. Särskilt sinnessjukvården var oerhört eftersatt, och alltjämt förekom tvångsmedel, som mest påminde om tortyrinstrument.

Sjukvårdens utveckling var intimt förknippad med sjuksköterskeutbildningen. Den första grundstenen lades 1836, då pastor Theodor Fliedner inrättade diakonissanstalten i Kaiserswerth. En av eleverna vid anstalten år 1849 var Florence Nightingale, som under fruktansvärda strapatser och minimala resurser organiserade sjukvården under Krimkriget 1854. Hon grundade i London 1860 Nightingale School for Nurses, vilken allmänt betraktas som början till en rationell sjuksköterskeutbildning.

Den sista etappen inleddes för jämnt 100 år sedan, då den schweiziske idealisten Henry Dunant 1863 grundade Röda korset efter att bl. a. ha bevittnat det blodiga slaget vid Solferino 1859. Hans livsverk utvecklades, som vi alla vet, till en världsomspännande organisation med betydelse inte enbart för krigssjukvården utan också för humanitär verksamhet vid alla slags katastrofer.

Vi finna sålunda, att den tid vi skisserat upp, var en tid på både gott och ont. Människorna, särskilt på landsbygden, levde primitivt under usla hygieniska förhållanden och i all avsaknad av tekniska hjälpmedel, men framför allt var det en utvecklingens tid med stora män och kvinnor, vars epokgörande arbeten lagt grunden till den standard vi nu äga.

BESKRIVNING ÖVER HAKARPS SOCKENS FASTA
FORNLÄMNINGAR OCH LOSFYND

Av Ragnhild Fredberger

Vid en genomgång av socknens fasta fornlämningar och lösfunna föremål från förhistorisk tid lägger man mycket snart märke till den dominerande mängden av lösa föremål från stenåldern, den nästan totala frånvaron av lämningar från bronsåldern samt den förhållandevis väl representerade järnåldern. Vid som i detta fall studium av en ensam sockens förhistoria, måste man också hela tiden taga hänsyn till de angränsande socknarnas fynd från motsvarande tidsperioder. Och går man igenom beståndet av fasta och lösa fornlämningar i socknarna runt Hakarp, så framstår det klart, att alla dessa socknar kompletterar varandra. De utgör tillsammans en mer eller mindre obruten bebyggelsehistorisk enhet, som tager sin början omkring 2000 år f. Kr., ungefär vid tiden för övergången till den yngre stenåldern, och som fortsätter under bronsåldern, järnåldern, medeltiden och fram i nutiden.

Av vad består då dessa lämningar? Några fasta fornlämningar, d. v. s. gravar eller boplatser från den äldsta tiden är f. n. inte kända i socknen. Men bara några kilometer mot nordväst har man i Skärstad socken, alldeles invid Vättern, haft en boplatz att döma av det material av keramik och flinta, som där anträffats i ganska sto mängd. En s. k. lärbensformad slipsten har tillvaratagits i Lekeryds socken, något som kan tyda på att även där har funnits en boplatz. Inom parentes sagt måste man nu hålla i minnet, att den form av bosättning det här är fråga om inte kännetecknas av byar eller ens gårdar i vår mening. Dessa är långt senare företeelser. Nej, bosättningen under stenåldern hade snarare karaktären av tillfälliga lägerplatser och uppehållsställen, där man vistades kortare eller längre tid under jakt- och fiskesäsongerna. Vi får nämligen inte heller glömma att jakten och fisket måste ha spelat

en avgörande roll i försörjningen långt efter det att man börjat odla säd och hålla boskap. I och med åkerbruket och boskapsskötselns framträngande får vi för all del kanske räkna med en i viss mån fastare, mer stadigvarande bosättning, men åkermarken blev snart utsugen och boskapen fordrade nya beten, varför det onekligen var mest praktiskt att föra en mer nomadliknande tillvaro.

Efter denna långa parentes i anknytningen till grannsocknarnas boplatzfynd ska vi övergå till att se lite närmare på de talrika, löst funna föremål från stenåldern, som anträffats huvudsakligen i samband med odlingsarbeten på skilda håll i socknen.

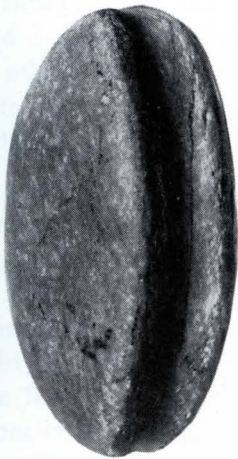
Det övervägande antalet av lösfynden består av yxor, de flesta av sten, de övriga av flinta. Stenyxorna ser lite olika ut. Dels finns en typ, som kallas trindyxor, som man anser började användas vid övergången till den yngre stenåldern, för ungefär 4000 år sedan. Denna yxform skulle således i detta sammanhang representera den äldsta föremålsformen. Trindyxan, som vanligen är decimeterlång, har fått sitt namn på grund av att tvärsnittet ovanför eggpartiet är runt eller ovalt till formen. Nackdelen är ganska spetsig, snarast trubbigt spetsig. Yxan är inte slipad utan bultad. Eggdelen kan, särskilt på yngre former, vara slipad.

I Hakarp är trindyxor hittade i Carlfors, Fagerslätt och Tokarp.

En annan yxform är den flata, slipade stenyxan, utan skafthål liksom trindyxan. Den är funnen i flera exemplar bl. a. i Fagerslätt, Olstorp, Smedstorp, Tokarp och Dalskog. Den sistnämnda är en liten miniatyryxa, omkring 5 cm. lång och med utsvängt eggparti.

En tredje yxform är den s. k. enkla skafthålsyxan, vars utseende framgår av den avbildade från Ammarpsgölen. Dessa yxor varierar i längd från ungefär 5 till 20 cm. och de kan vara av oerhört växlande kvalitet, från den mest skeva och slarvigt gjorda till den allra jämnaste och mest välslipade. Yxor av detta utseende har hittats bl. a. i Nordskogen, Dalskog, Carlfors, Bråneryd, Hulestorp och Ammarpsgölen. Beträffande yxornas datering återkommer jag längre fram i samband med bronsåldern.

Flintyxor uppvisar en betydligt mer enhetlig form än stenyxorna. De är flata och saknar skafthål. Hela yxan är slipad. Nackpartierna kan vara lite olika utformad, tunna eller tjocka. Flintyxor har tillvaratagits i t. ex. Höggärdet, Smedstorp och Egna Hem.

a.

b.

c.

- a. Eldslagningssten från tiden omkring 100—500 år e. Kr. funnen på Höggärdet, längd 8 cm., nu på Länsmuséet.
- b. Skaftbålsyxa av grönsten, från tiden omkring 1500 år f. Kr. bittad i Amarpölen, längd 12 cm., nu på Länsmuséet.
- c. Flintdolk från tiden omkring 1600 år f. Kr. funnen i Svineryd, längd 12 cm. Privat ägo.

Andra föremål från stenåldern är bl. a. en flintdolk från Höggärdet samt en spjutspets av flinta från Stensholm, till formen mest lik ett något långdraget, ovalt blad.

Betraktar vi sedan de samtida fynden från kringliggande socknar, ser vi att samma föremålsformer hittats runtom i bygden. Trindyxor har man funnit i Svarttorp och Lekeryd. Andra sorter av både sten- och flintyxor har hittats i samtliga socknar runt Hakarp, bl. a. är den enkla skafthålsyxan jämförelsevis talrikt företrädd (jfr nedan).

Med andra ord kan man säga att Hakarpsbygden under den yngre stenåldern har varit bebodd av en i viss utsträckning åkerbrukande och boskapsskötande befolkning som i sitt dagliga arbete bl. a. har använt sig av olika slag av yxor av sten och flinta för röjning av åker- och betesmark och förmodligen också för tillverkning av exempelvis båtar och olika slag av nyttoföremål av trä, vilka dock inte bevarats till våra dagar. I övrigt vet vi inte med säkerhet vilka redskap man använt, men troligtvis har föremål av både ben och horn varit i bruk. Sådana har bevarats på andra håll. Men man kunde inte livnära sig enbart av vad åkern gav och av boskapets kött, sjöarnas fisk och skogarnas villebråd utgjorde säkerligen mycket länge den huvudsakliga näringen. Att boplatslämningarna efter dessa "fångst-bönder" är så fåtaliga kan bero på flera orsaker, t. ex. att vi ännu inte hittat de rätta platserna. Tänkbart är också att det inte alltid blivit så stora lämningar efter några dygns uppehåll.

Som jag nämnde i början är bronsåldern ytterligt svagt företrädd i Hakarp. Ja, sanningen att säga finns inte en enda grav, boplats eller ens det minsta lilla fynd som utan vidare kan hänföras till denna tidsperiod. Men trots detta bör vi nog kunna räkna med att bygden varit befolkad även under denna tid, som torde sträcka sig från omkring 1500—500 f. Kr. Vi får helt enkelt tänka oss att stenålderns levnadssätt och föremålsvärld fortlevt under den tid, som i andra bygder kännetecknas av kraftigare eller svagare inslag av bronsföremål. För detta talar de många skafthålsyxorna både från Hakarps socken och den kringliggande bygden. F. ö. har yxformen en mycket stor spridning över hela landet och den uppträder

Dubbeleggad skaftbålsyx av grönsten, från tiden omkring 1500 år f. Kr. längd 14,5 cm., funnen i Tokarp. Nu på Länsmuséet.

överallt i ett mycket stort antal, förhållanden som kanske bäst förklaras just genom föremålets långa brukningstid. Från Nordskogen och Bråneryd kommer ett par skafthålsyxor, som enligt uppgift ska ha hittats i rösen och då troligen legat i hällkistor. Ett säkert fynd med skafthålsyxor från en hällkista kommer bl. a. från Järsnäs, bara några mil öster om Hakarp. Denna kista innehöll 2 skafthålsyxor, 2 flintdolkar, slagg, kol och brända ben från den döde. Kistan som sådan och föremålen tillhör ju klart stenålderns formvärld men de brända benen passar illa in i sammanhanget. Man började nämligen inte med eldbegängelse förrän under senare delen av bronsåldern, varför hällkistan från Järsnäs snarast bör föras till denna tid. Ett annat förhållande som också talar för denna senare datering är att stenålderns hällkistor var avsedda för flera döda, men i denna kista från Järsnäs har endast en person fått sitt sista vilorum.

Flera hällkistor, som, på samma grunder som ovan anförts, bör hänföras till sen bronsålder, är kända från andra delar av länet. En som inte ligger alltför långt från Hakarp är en hällkista från Linderås socken i Norra Vedbo härad. Gemensamt för dessa kistor är inte bara dateringen till bronsåldern. De har också samtliga innehållit bl. a. två skafthålsyxor. Således bör vi kunna hänföra en god del av skafthålsyxorna till bronsåldern. Detta förhållande skulle också gälla för skafthålsyxorna från Hakarp, som på så sätt inte skulle bli helt utan lämningar av mänsklig verksamhet från denna tid.

Något bättre representerad är denna tidsperiod i området utanför Hakarp. Från Visingsö kommer ett par bronsyxor som tillhör den äldsta delen av bronsåldern, från Torpa i Jönköping kommer ett fint fynd med kvinno Smycken från en något senare del av bronsåldern. Dessutom finns i Jönköpingsområdet flera gravhögar som man anser tillhör denna tid. Från bronsålderns yngsta del kommer dels en liten bronsyxa från Huskvarnaområdet dels en spjutspets av brons från Lekeryd. Detta är allt som säkert kan hänföras till bronsåldern. Det är dock tillräckligt mycket för att vi ska våga påstå att sydöstra Vätterområdet, liksom under yngre stenåldern, bebotts utan egentliga avbrott även under hela bronsåldern.

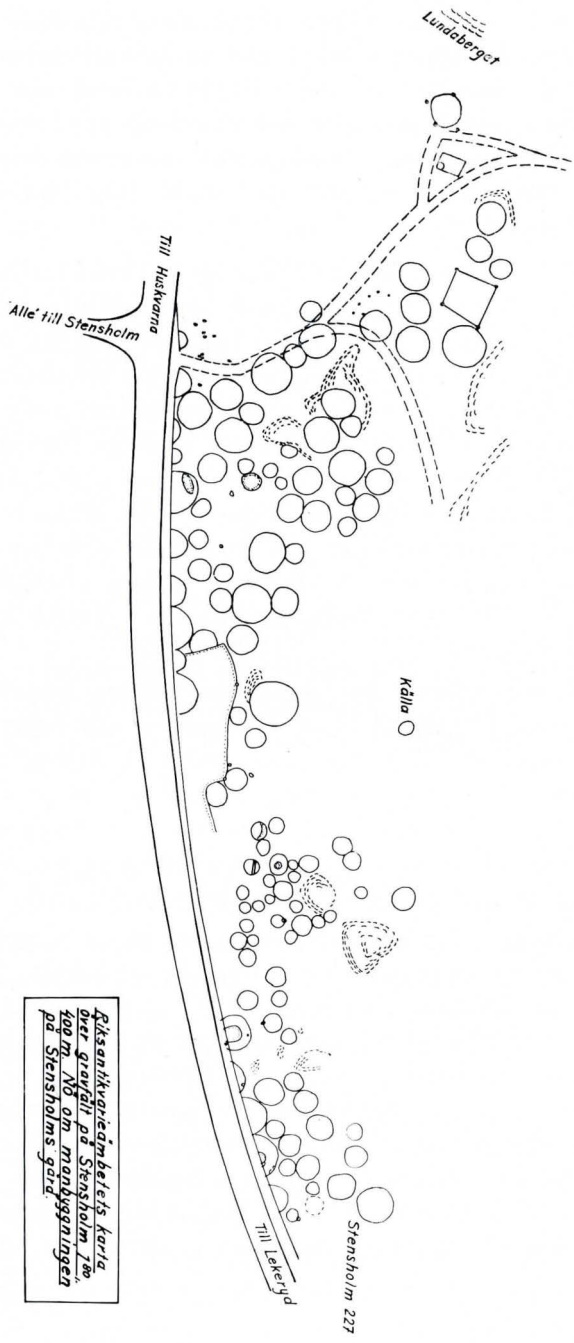
Vi befinner oss nu i tiden omkring 500 f. Kr.. Söderut har man börjat lära sig att utvinna järn. Det skulle dröja många sekler ännu

innan denna kunskap nådde upp till Småland. På 200-talet tycks man emellertid ha börjat utvinna järn ur sjö- och myrormalm. Till denna tid kan man föra en rad småländska fynd med vapen av järn. En detaljerad beskrivning av alla dessa fynd har Dagmar Selling gjort i sin uppsats "Småländska vapenfynd från romersk järnålder". (Småländska Kulturbilder. Medd. från Jönköpings läns hembygdeförbund 1952.)

En av dessa vapenrustningar tillvaratogs h 1890 i Dalskog i Hakarps socken. (Fyndet finns beskrivet och avbildat dels i ovan nämnda uppsats av D. Selling dels i Hakarps Krönika 1953.) När man vid odlingsarbete höll på med att taga bort ett stenröse hittade man en sköldbuckla, ett eneggat svärd, en lancettformig spjutspets med fasetterad holk samt ett par knivar, samtliga föremål av järn. Dessutom hittade man 4 krukskärvor av grovt, svartbränt gods, sannolikt resterna efter förvaringskärl för den dödes brända ben. De enda närmare upplysningar som finns är att föremålen låg under stenarna. Genom ingenjör A. Fribergs försorg skickades fyndet påföljande år till Statens historiska museum i Stockholm, där de fortfarande förvaras.

Liknande vapengravar har som ovan nämnts hittats på flera ställen runt om i Småland bl. a. i Oggestorp och Lekeryd. Dessa fynd från omkring 200 f. Kr. visar, enligt D. Selling, att man i Småland använt samma sorts vapenutrustning som på Oland och Gotland och att man också haft samma sed att lägga ned denna utrustning i gravarna. En del av de småländska vapnen visar också tydliga likheter med danskt och nordvästyskt material.

För Smålands del uppträder bärarna av dessa vapen plötsligt. Inga spår av en äldre järnåldersbebyggelse är kända. Denna tid från strax före till strax efter Kr. f. är för Sveriges del överhuvudtaget mycket fattig på fynd med undantag av Gotland och Oland. Man kan inte riktigt förklara varför förhållandena är så. Vissa teorier finns om att en försämring av klimatet skulle ha inverkat menligt på bebyggelsens utbredning. Och vad var det då som gjorde att folk plötsligt började bosätta sig i Småland under andra århundradet e. Kr.? Dels har klimatet kanske blivit bättre, dels hade man upptäckt järnmalmsförekomsterna i de talrika sjöarna och myrarna.

Riksantikvarieämbetets kartä, över gränslin på Stensholm 170, 400 m. Nö och markbyggnaden på Stensholms gård.

Ovriga fynd från denna tid är ytterligt sparsamt företrädda. Från Barkeryds socken kommer en fingerring av guld. Man har också hittat några eldslagingsstenar som kan tillhöra denna tid, men som lika gärna kan vara betydligt yngre. En sådan eldslagingssten har tillvaratagits i Hakarp, en annan i Lekeryd i en hållkista tillsammans med 3 skafthålsyxor och en lancettformig spjutspets av flinta. Hållkistan har sålunda använts även under järnåldern. Jämförd med stenålderns kistor är emellertid denna mycket liten.

Fornetidens yngsta skede representeras av en liten ornerad silverkula, troligen ett kvinnosmycke från 1000-talet, som anträffats i en av gravarna på gravfältet öster om Lundaberget i Hakarps socken. Förutom detta enda gravfält, som består av ett 30-tal synliga lämningar, finns i socknen ytterligare endast en känd fast forn lämning, nämligen ett röse invid kyrkan. Fordom har gravfält ock enstaka gravar funnits på flera ställen, men de kan numera inte återfinnas. Troligen har de förstörts i samband med odling.

Gravfält från järnåldern finns också i samtliga socknar runtom Hakarp. Några karaktäristiska gravformer kan nämnas såsom de fyrsidiga stensättningarna med hörnstenar och ibland också mittsten, de treuddiga stensättningarna med ibland långt utdragna uddar, domarringarna samt de enstaka resta stenarna.

Därmed skulle beskrivningen över Hakarps sockens fasta forn lämningar och lösfynd vara avslutad. Man kan då fråga sig vad en dylik uppräknings av fynd ska tjäna till egentligen. Ovan har vid flera tillfällen antytts att vi trots det ganska magra materialet i alla fall kan draga en hel del slutsatser utan att alltför mycket hemfalla åt fria fantasier. Sammanfattningsvis kan väl sägas att de första människorna tycks ha kommit längs vattendragen söderifrån för ungefär 4000 år sedan. De livnärde sig på fiske, jakt och vad skogen gav i form av bär och rötter. Så småningom lärde de sig att hålla tamboskap, de lärde sig att svedja mark och odla säd. De lade under sig större områden och fram emot bronsålderns slut behärskade man hela sydöstra Vätterområdet. Trots att det i fyndmaterialet verkar som om området varit obebott under ett drygt halvt årtusende, från 500 f. Kr. till 200 e. Kr., vågar vi nog ändå antaga att så inte riktigt varit fallet. Folk har säkert i stort sett

bott och verkat som förr i bygden. Att en viss minskning av befolkningen ägt rum är nog ej osannolikt men folktomt har det inte varit. Detta tror jag är ett förhållande som inte bara gäller Småland utan även landet i övrigt. Man kan exempelvis ha haft andra seder och bruk än de vi känner till. Det händer faktiskt då och då att man anträffar förut helt okända gravformer och det enda vi har att göra är att vänta och se vad framtida fynd kan upplysa oss om. Från 200-talet och fram till 1000-talet har vi i alla fall genom gravfälten, säkra belägg för en stadigvarande bebyggelse inom socknen och den kringliggande bygden.

EN KYRKOHERDES MINNESBOK.

Av Harald Möllerström

Jag Joachim Bergman är född till världen d. 7 och kristnad d. 10 juni 1718. Susceptrix (= gudmor): Fru Segercrona uti Hakarps socken och hemmanet Rosendal. Mina föräldrar voro Pistolmeden mästare Anders Bergman, född 1679, död 1743 d. 23 april, samt Hustrun Ingrid Andersdotter Sandvall, född 1676 och död 1743 den 18 mars.

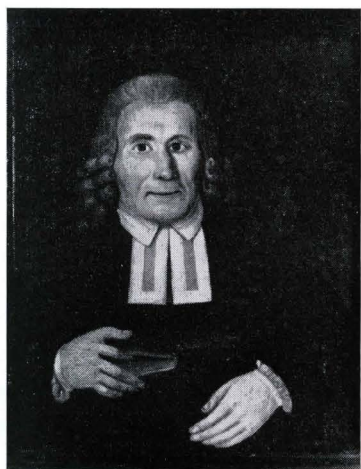
Så börjar Joachim Bergman, kyrkoherde i Hakarps pastorat under åren 1764—1793, sin levnadsteckning. Den står under rubriken Pro Memoria, för minnet, i en ganska märklig bok, som förvaras i Växjö stiftsbibliotek. Boken är i sin helhet handskriven, 462 sidor stark, och inbunden i solitt läderband.

Förutom levnadsteckningen — den bör kallas så, eftersom den består av notiser, uppräddade i kronologisk ordning — innehåller boken många märkliga stycken, vittnande om att författaren intresserade sig för de mest varierande ting. Sålunda finner man här latinska stycken och uppsatser ur den antika historien; redogörelser för Bibelns alla böcker; dispositioner över bibliska texter på latin och svenska jämte tyska utläggningar. Men här finns också en latinsk beskrivning av runskrift jämte ett svenskt och ett finskt kalendarium. Ett matematiskt bidrag gives i Räkning uti Bråk och De Progressione Arithmetica. Man får även ta del av Sveriges rangordning från Riksmarskalkar till Lantmätare, liksom man får lära sig en hel del om lackfärger och deras användning samt om konsten att skriva brev. Författaren har ävenledes fört in några andliga visor, som var aktuella vid denna tid, bl. a. ”Ungdoms — Regel och Älderdoms — Spegel”. Slutligen har nedtecknaren ansett det vara värt att avskrifta följande gravskrift över en vid denna tid aktuell personlighet:

Här ligger
Ett Rof för Maskarne
Boktryckaren Benjamin Franklins
Lekamen
Lik Parmen av en gammal Bok,
Beröfvad sitt Innehåll
och Titelen
och Förgyllningen.
Sjelfva Arbetet är likväl icke förlorat
Ty det skall
Ännu en gång komma i Dagen
I en Ny
och vackrare
Upplaga
Öfversedd och förbättrad
af Auctorem.

Men nu tillbaka till levnadsteckningen.

Vid sju års ålder fick Joachim Bergman lära sig läsa i bok under ledning av Faktorismeden Math. Ekeberg. Fyra år därefter började han studera vid Braheskolan på Visingsö och blev efter två års studier därstädes inskriven in classe superiore (= nedersta klassen) i Jönköpings skola. År 1739 inskrevs han så vid Lunds akademi, där han avlade teologiska examina 1743 och 1744. Under sin studietid skaffade han sig, såsom så många andra fattiga studenter, tillskott till sitt uppehälle genom att antaga informatorstjänster i förmögna hus. Således var han först informator hos högvälborne herr Ryttmästaren Eric von Boisman och därefter hos Överstelöjtnanten Johan von Gerthen. År 1744 blev han så ordinerad till präst och kom samma år till sin födelseförsamling som adjunkt hos Prosten Anders Ståhl. Det dröjde inte så länge förrän han trolovades med dottern i huset, Helena Ståhl. Vid sin trolovning skriver han: "Fridens Gud, som detta förbund knutit, utgjute sin ymniga frid, nåd och välsignelse så över oss, att vi uti Herrans fruktan, rätt och äkta förtroende måge leva tillsammans oåtskilda här i tiden, oåtskilda inför Guds tron i evighet! Amen." Samma år firades bröllop, och det första hemmet reddes i Kikstorp. Vid flyttningen dit har denna bön antecknats: "Gud give, att det måtte vara en god stund,

Prosten Joachim Bergman vid 74 års ålder och prostinnan Anna Eleonora Bergman vid 67 års ålder. Efter samtida porträtt i Hakarps prästgård.

och förläne oss nåd att så bruka det jordiska, att vi icke förgäta det himmelska!”

Följande år skrev Bergman: ”D. 27 febr. (en fredag) kl. halv 11 föddes och den 1 mars kristnades vår lilla dotter och nämndes Maria Catharina efter sin mormoder Maria och efter sin farmors moder Catharina. Testes (= vittnen): Herr Sven Bremer och Olof Aulin, Christoffer Hammardahl, Zachris Bolander och Nils Nilsson i Rosendal. Faddrar: Elisabeth Lillander, Beata Bremer och Anna Elisabeth Ståhl. Gud välsigne barnet och låte det uppväxa Guds namn till ära, sina föräldrar till glädje och sig själv till evig salighet.”

Familjen ökades så med tvillingar: Helena och Ingierd Christina. Vid dopet nämnes namn, som ger oss en föreställning om församlingens befolkning och dennas sysselsättning. Där är Pappersmaker-skan på Jöransberg Madame Catharina Quiding, Mönsterskrivaren Jonas Ahlander och Madame Anna Maria Ascher. Det är Målare-mästaren Johan Hinnerus, Trädgårdsmästaren Lars Lindelöf i Fagerslätt, Drängen Johan Eriksson och Pigan Sara Eriksdotter och slutligen adjunktens systrar Elisabet och Greta i Rosendal.

Någon son, som kunde bära namnet vidare, förunnades ej Joachim Bergman. Sonen som föddes 1753 var dödfödd, och blev dagen efter nedkomsten "till sitt vilorum i Hakarps kyrkogård beledsagad".

Som man ser av Bergmans anteckningar fick han uppleva många sorger och prövningar beträffande sin familj. För den äldsta dottern, Maria Catharina, hade han dock glädjen att få hålla bröllop. Detta skedde 1773. Dottern sammanvigdes då med "adjunctus ministerii sacri uti Alsheda Herr Magister Jonas Sellman". Denne blev sedermera kyrkoherde i Forseda.

Joachim Bergman kom att fullgöra hela sin prästerliga tjänst i Hakarps pastorat. Vid ett tillfälle sökte han Bexeda pastorat men blev inte uppförd på förslaget. Efter sin svärfader prostens Anders Ståhls död förordnades han 1764 till kyrkoherde och flyttade väl i samband därmed till nuvarande kyrkoherdebostaden vid kyrkan. Fjorton år därefter blev han "hugnad med Prosteheder och Fullmakt".

Den 30 januari 1775 dog hans "i livstiden kärleksliga hustru efter 28 års och 8 månaders kär och förnöjelig sammanlevnad". Hon hade då under 5 månader legat i svår sjukdom, "vilken begynte om hösten med fråssa och slutade med vädersot". Han avslutar notisen med bönen: Hennes själ den högste Guden evinnerligen hugne och glädje!!!

Men redan den 6 oktober samma år ingick han nytt äktenskap med sin "andra kärleksliga hustru, sal. probsten Per Apelbaums i Willstad efterlämnade k. maka änkeprobstinnan Fru Anna Eleonora Eneroth." Och på sedvanligt sätt avslutas denna passus: Gud vare med och över oss, med sin nåd, sin frid, kärlek och välsignelse!!!

När de i det föregående nämnda tvillingsystrarna föddes, antecknade deras fader följande välgångsönskan: Den allrahögste Gud, som vårt äktenskap med dessa kära livsplantor välsignat haver, värdes nådeligen låta sin välsignelse komma över dem båda, att de måge tillväxa i ålder och nåd för Gudi och människor, och således vara Gudi till ära, oss till hugnad och sig själva till evig salighet!!!

Han fick dock uppleva sorgen att den ena av de två barnen avled i spädd ålder. Han skriver så vackert vid Helenas bortgång:

”Herren Jesus, som för sitt bittra lidande och heliga blods skull haver till sina utkorade helgons saliga antal i himmelen upptagit det lilla barnets ädla själ, han förläne dess värdelösa lekamen en fröjdefull uppståndelse på samme vårs Herres Jesu stora tillkommelses dag!”

Fadern bringar här i åminnelse Guds utkorade helgon i himmelen. När man läser skildringen av den andra dotterns sista stunder blir man ännu mer påmind därom — på ett ännu mer påtagligt sätt. Ty inte heller Ingierd Christina fick föräldrarna behålla i livet. Knappt åtta år gammal avled hon 1755 ”den 17 december, som var en onsdag, kl. 11”. Hennes far har skildrat barnets sjukdom och sista stunder ganska utförligt, och denna skildring hör till det mest uppbyggliga i hela boken. Man får här intrycket av ett helgon i evangelisk mening, en människa genomträngd och behärskad av Gud. Skildringen må därför mera utförligt återgivras som avslutning av denna artikel.

Ingierd Christina insjuknade med stark huvudvärk och matthet i alla lemmar och var under tre veckors tid bunden vid sängen.

Hon synes ha varit ett mycket begåvat och läraktigt barn. Sålunda säges det, att hon kunde utantill, ord för ord, inte blott de fem huvudstyckena i Luthers katekes utan även halva Dr Svebilii förklaring — den tidens katekesutläggning — och därtill Athanasii symbolum (den tredje av den allmänliga kyrkans bekännelse-skrifter). Ävenledes kunde hon sjunga ett stort antal psalmer ur bok men hade också lärt sig de mest trösterika utantill, vilket var henne till stor hjälp under sjukdomstiden.

Den tidens psalmbok var den Svedbergska av år 1685, och det är ur denna de talrika exemplen på psalmer, som hon styrkte sig med, är hämtade. Några av dem kan man identifiera i vår nuvarande psalmbok, exempelvis: Som dig, Gud, tackes, gör med mig (sv. ps. 327), Ach, min Gud, giv lustigt mod (sv. ps. 314) eller Gudi min sak hemställer jag (sv. ps. 312).

När hon nu ligger på sin sjukbädd, fruktar hon inte döden; hon är i stället ganska nöjd att få dö och komma ifrån denna onda världen. Sin längtan uttrycker hon med psalmens ord: ”Min Jesus vände mitt stora elände, Han ville låta den älskade dagen uppstånda rätt snarlig.” Men hon tillade alltid: Såsom min Gud behagar.

Fadern skriver: Hennes avsked till Far och Mor och alla, som kommo till henne under sjukdomen, var så kärligt, så ömt och hjärtrörande, att ingen kunde höra därpå utan tårar. Uti sin sjukdom var hon så tålig som ett lamm, men i sin tro och tillit till Gud och hans faderliga hjälp var hon som en hjälte. Hennes lösen var denna: Jag hoppas på Herran och ropar till Gud, den allrahögste, till Gud som gör en ände på allan min jämmer. Lovad vare Herran dagligen! Gud lägger oss en börda uppå, men han hjälper oss ock. Det barnet Gud agar, det håller han av, det hoppas jag vid Gud.

Då smärtorna i hjärtat blir svåra, suckar hon: Ack vare mig syndare nådelig! Gud vare oss nådelig! — Men då hon får litet andrum, lovar hon Gud: Ära vare Gud, ära vare Gud! Då slutet närmar sig, tillägger hon: Ära vare Gud i höjden, frid på jordene, människorna en god vilja!

Så förflöt dag för dag. Fadern vid sjukbädden angiver andra psalmer som den sjuka flickan fann sin tröst uti och om vilka hon yttrade: Det är sant vart ord som står.

Litet före sin död sade hon till sin moder: Kläd mig vit och grann, ty jag vill komma hem till min brudgum. Och natten före det slutliga insomnandet viskade hon sakta för sig själv: Jag vill så gärna! Jag vill så gärna! Och när då fadern frågade henne: Vad vill du, mitt barn? svarade hon: Jag vill komma hem till min Gud; där är så roligt att vara; ack, att jag vore där!

Skildringen slutar så: Nu har Gud hört hennes bön och givit henne, av nåde, salighet med sig uti den eviga glädjen. Herren Gud förhjulpe oss och alla dit, i sinom tid, för Jesu Kristi skull, amen!

Hänt i Hakarp under 1962

Januari

- 2 Komminister Josef Larsson avtackas på söndagen, då han höll sin sista predikan som Hakarps församlingspräst. Kyrkovärd Gunnar Hakeman överlämnar en kyrkohandbok som gåva från församlingen.
- 4 Utlänningarna i Hakarp finns till ett antal av 84 st. 18 jugoslaver, 5 rumäner, 8 tyskar, 9 danskar, 3 briter, 1 norrman, 1 polack, 21 ungrare, 18 finländare.
- 5 Hakarps kommunalnämnd antar ett anbud av Nya Asfaltbolaget på kr 360.700 för ordnande av vatten och avlopp för området upp mot egnahemsplatån.
- 21 Hakarps norra missionsförsamling håller årsmöte. Församlingen har 45 medlemmar. Styrelsen omvaldes helt.
- 23 Hakarps Kyrkokör håller årsmöte. Till ordförande omvaldes Bertil Gustavsson, sekr. Iris Karlsson, kassör Elsy Flensburg, v. ordf. Martin Carlsson. Dirigent är Göran Håkansson.
- 27 Betanieförsamlingen håller årsmöte. Till styrelse väljes Yngve Johansson ordf., Edvin Pettersson, Erik Eriksson, Carl Sandberg, Lennart Carlsson och Elam Linder. Medlemsantalet är 87.
- 27 Betanieförsamlingens ungdomsförening omväljer helt sin styrelse med Josef Perrestig som ordf.
- 27 Betanieförsamlingens juniorförening omväljer Lennart Karlsson som ordf., Per Olof Gustavsson kassör, Rolf Svensson, Oskar Svensson, Åke Pettersson, Harald Johnsson, Ingrid Zäther, Ingegerd Gustavsson och Eivor Jonsson.

Februari

- 1 Ett hundratal representanter för Hakarps ideella föreningar är samlade i Hakarps Kommunhus för att diskutera problemet ungdom och alkohol. Idrottskonsulent C. O. Hofberg visade film och ledde en mycket givande rundabordsdiskussion.
- 4 Inviges i Hakarps Kyrka en ny mässhake, som levererats från Jönköpings läns hemslöjdsförening. Textilkonstnärinnan Inga-Mi Wannèrius har haft granen i tankarna, då hon komponerat den gröna mässhaken, som är vävd av HV-teknik. Mässhakens granar är starkt stiliserade och framträder mot den turkosblå botten som trekanter som kan föra tankarna på kyrkans heliga tretal.
- 10 Fordonsbeståndet i Hakarp är 439 st. enligt de bilskatteinvisningar som utsänts i dagarna.
- 14 Två st. radhus, som bygges i Stensholms Bostadsstiftelses regi, påbörjas på Nordskogsområdet, mellan Göransbergsvägen och Carlforsvägen.
- 14 Vårens auktionssäsong spelade upp på Slögestorps gård, där djur och redskap gick under klubban.
- 14 Hakarps kommunalfullmäktige fattar beslut om utbyggandet av vatten och avloppsledning på Olstorpsområdet. Kostnaden beräknas till cirka 50.000 kr.
- 26 Hakarps Kyrkliga arbetsförening håller årsmöte i Hakarps prästgård. Kassen har under året omslutit 3.475:— kr.. Styrelsen omvaldes och består av Lilly Gustafsson, H. Möllerström, Inger Bergström, Märta Hakeman, Anna Johansson, Karin Andersson, Ann-Marie Söderström, Berta Randau och Naemi Carlsson.
- 28 Hakarps Bygdekör håller årsmöte. Till styrelse väljes: Karl-Gustaf Gustafsson ordf., Gottfrid Granemyr, Lisa Grythberg och Bertil Gustavsson. Som dirigent omväljes Axel Werner.

Mars

- 6 Hakarps Skolstyrelse sammanträder. I Undervisnings- och ekonominämnden inträder Jerker Svensson, i sociala avdelningen Ebba Sadeghi och som rådgivande ledamot i biblioteksnämnden Rune Gustavsson samt som tillsyningsman vid kyrkskolan Ebba Sadeghi.

- 7 Stensholms kyrkliga syförening har årsmöte i kyrksalen, Stensholm. Lutherhjälpen har erhållit 480 kr. i anslag. Dag Hammarskjölds minnesfond 500 kr. Spetälskeinsamlingen 200 kr. Behövande inom församlingen 600 kr. Man har underhållit ett fadderbarn. I M Kristliga Kärleksverksamhet, Sjömansvården och diakonissans hembesök har understötts med anslag. Kyrkoherde Möllerström ledde förhandlingarna.

- 13 Hakarps Arbetarekommun håller årsmöte. Kommunen har 231 medlemmar. Till styrelse väljes: Stig Drott ordf., Ragnar Claesson, Folke Karlsson, Lars Aldorsson, Per-Åke Andersson, Elisabeth Karlsson. Direktör Allan Nordholm höll föredrag om "Vad händer i landstinget".

- 20 Hakarps Vägförening beslöt vid sitt årsmöte att främst i sina planer för detta års arbeten, sätta nya och förbättrade gator å Egna Hem. Följande projekt fördes fram som mest aktuella: Johannesvägen, Vikingavägen, Solhemsgatan och Platåvägen, alla på Egnahemsområdet. Västra Hasselbacken på Nordskogsområdet. Statförslaget för detta år balanserar på 145 000 kr. Styrelsen består av: Bengt Alf, Gustaf Dahlström, Sten Gustafsson, Per Kihl och Anton Hytting.

- 26 Stor idrottsträff hålles i IKHP-stugan. Bandy- och ishockeystjärnan Uno Wennerholm berättar om sina idrottsupplevelser. Stugan är proppfull med idrottsungdomar.

April

- 6 Vid skolinskrivning av nya elever till Hakarps skolor inskrevs i Egnahemsskolan 11 barn, 6 pojkar och 5 flickor och i Nordskogens skola 56 barn, 27 pojkar och 29 flickor, tillsammans i båda skolorna 67 barn.
- 11 Världsmästaren i ishockey Lars Erik Lundvall gästar IF SAAB och inför c:a 150 ungdomar, berättar och visar film från olympiaden 1960.
- 11 IKHP har vårens första terrängpromenad med 80 deltagare.
- 26 Tjällossningen är svår i Hakarp denna vår. Särskilt svårt utsatta är Ramsjöholmsvägen, Fagerslättsvägen samt Carlforsvägen.
- 27 Styrelsen för Huskvarna-Hakarps Högerförening har vid sammanträde konstituerats och fått följande sammansättning: Ulf Nordholm ordf., Gösta Arneclou v. ordf., H. Wallin, sekr., Tage Briland kassör och Stig Carlsten klubbmästare.
- 28 Hakarps Musikskola ger en vacker uppvisning i Nordskogens skola. Åttiotalet musikanter visar att de lärt en hel del under den termin som gått.

Maj

- 1 16-åriga hakarpsflickan Majlene Gustavsson håller vårtalet i Huskvarna Stadspark inför ett par tusen deltagare i 1:sta Majfirandet.
- 8 Stiftelsen Hakarps Ungdomsgårds årsmöte väljer som styrelse: Harald Möllerström, ordf., samt Gunnar Hakeman, Martin Karlsson, Ivar Meurling, Eskil Söderström, Lilly Gustavsson, Elsy Flensburg och Göran Håkansson. Ett tack till Josef Larsson, Ungdomsgårdens grundare, infördes i protokollet.
- 11 Den första plåtslagareskolan i länet kommer i höst att starta i Stensholm. Det blir en treårig utbildning för bleck- och plåtslagare med åtta elever i varje årskurs. Skolan drives i landstingets yrkesskolas regi och förläggs till lokaler hyrda i Stensholms Fabrik.

- 12 Den ena av de två svanar som sedan 1954 hållit till i Hakarp hittas död med avsliten hals. Polisutredningen visar att troligen en hund eller räv utfört illgärningen.
- 29 IF SAAB (f. d. IK Stefa) har vid årsmöte valt följande styrelse: Yngve Svensson, ordförande, Bernt Sagemar, Per Adetun, Sune Söderqvist, Veine Andersson, Bengt Barverud, Vincent Allvin.

Juni

- 1 Kristi Himmelfärdsdag har några musikanter ur Hakarps musikskola musikpremiär från klockstapeln under god tillslutning av åhörare.
- 2—3 Hakarps konfirmationsklass bestående av 24 konfirmander konfirmeras av kyrkoherde Möllerström under lördagen, med nattvardsgång vid söndagens högmässa.
- 11 Kyrkoherde Möllerström installeras som Kyrkoherde i Hakarp av biskop Elis Malmeström.
- 13 Skolstyrelsen beslutar att införa grundskolans nya kursplan i klasserna 1—4 f. o. m. höstterminens början. Hakarps skolor kommer därmed att tillhöra de ganska få skolor i landet som redan i höst övergår till den nya kursplanen.
- 21 Ett konfirmandläger pågår f. n. i Hakarp med deltagare från bl. a. Stockholm och Göteborg. Detta läger i KFUK:s riksförbunds regi är det första i sitt slag i Hakarp. Ungdomarna är förlagda i Ungdomsgården, undervisningen sker i Hakarps prästgårds andaktsrum.
- 26 Kommunalnämnden i Hakarp beslutar att föreslå kommunalfullmäktige en höjning av kommunala bostadstilläggen. För ensamstående från 600 kr. till 800 kr. För makar från 800 kr. till 1.000 kr.
Vid nämndens sammanträde förelåg en utredning om behovet av pensionärsbostäder i Hakarp. Nämnden uttalade sig för att ytterligare sådana borde komma till stånd.

Augusti

- 12 Idrottsklubben Hakarpspojkarerna anordnar en stororientering i trakterna kring Ramsjöholm. Tävligen samlar c:a 900 deltagare, omfattar 19 klasser med 27 kontroller. C:a 100 funktionärer är i aktion.
- 15 Årets taxering i Hakarp har gett till resultat 692.000 skattekronor, en ökning med c:a 17 à 18 %.
- 18 Meddelas att Ebeverken i Hakarp förvärvat 35.000 kvm. mark i Oskarshamn för att så småningom helt eller delvis överflytta sin rörelse dit.
- 24 Skolorna börja i Hakarp. Antalet förtaklassare uppgår till c:a 75, en av de högsta siffror som noterats. Klasserna 7—9 gör från och med denna termin sin skolgång i Huskvarna.

September

- 9 KFUK hade under helgen distriktssamling i Hakarp under ledning av generalsekreteraren i Sverige Maggi Andersson.
- 12 Hakarps kommunalfullmäktige beslutar att anslå 9.000 kronor till anläggande av lekplatser inom kommunen samt att höja de kommunala bostadstilläggen för pensionärer med 200 kronor. Ny ledamot efter avflyttade Lennart Käll blev Gösta Eklöv.
- 23 Hakarps kyrkliga syförening hade inbjudit till de gamlas dag i kyrkan och ungdomsgården. Ett 50-tal deltagare hade mött upp, kyrkoherde Möllerström medverkade med tal och kyrkokören med sång. För de inbjudna tackade Hjalmar Svensson, Kikstorp.
- 28 En Ungdomens Vecka inleddes i Hakarps kyrka och fortsätter med samlingar på olika ställen inom församlingen under medverkan av bl. a. kyrkoherde Möllerström, Solveig Andersson, Maria Brynge, bygdekören, kyrkokören och tonårskören.

Oktober

- 10 Syföreningsdag hålles i Hakarps kyrka med 225 deltagare från hela kontraktet.
- 14 Göran Öhlund, Hakarpspojkarne, blir svensk juniormästare i orientering.
- 22 Kommunalnämnden föreslår oförändrad utdebitering i Hakarp, varigenom den sammanlagda utdebiteringen blir 16 kronor pr skattekrone.
- 31 Stensholms kyrkliga arbetsförening har höstförsäljning med Erik Ohlsson, Sanna, som auktionsförrättare. Behållningen uppgår till 2.950 kronor.

November

- 7 Betanias och Hakarps norra syförening firar 100-årsjubileum. Vid en högtid i Betania välkomsthälsar 93-åriga Olivia Karlström och Rune Gustavsson överlämnar blommor från Hakarps kommun. Bland stiftarna nämnes särskilt Malen Johansson från Mossvik och Johanna i Bäckalyckan, och bland de nuvarande medlemmarna fru Ragnhild Johansson i Kikstorp, som varit aktiv inom föreningen i 52 år, därav 34 år som ledare.
- 8 Storbrand rasar vid Ebeverken: Kontor, renseri och förrådsbyggnad brinner ner. Skadorna uppskattas till miljonbelopp.
- 11 En gammal välkänd hakarpsbo fyller 90 år: August Gustavsson, som bl. a. varit brukare av Broholm och Höggärdet. Hans recept för uppnåendet av ett långt liv och en god vigör lyder: Flitigt motionerande, minst en mils promenad varje dag.
- 30 Vid Idrottsklubben Hakarpspojkarne årsmöte kunde man konstatera, att klubben haft ett framgångsrikt år. Medlemsantalet var 361, den livaktiga ungdomsavdelningen hade 110 medlemmar. Gunnar Karlsmo, Kurt Karlsson och Bertil Karlsmo omvaldes som resp. ordf., sekr. och kassör.

December

- 1 Hakarps kyrkliga arbetskrets har försäljning i Ungdomsgården. Försäljningen inbringar 3.540 kr.
- 2 Adventsgudstjänsten i Hakarps kyrka samlar fullsatt tempel. De förenade Bygde- och Kyrkokörerna medverkar.
- 5 Allan Holmkvist, Egna Hem, har av Huskvarna Vapenfabrik tilldelats en belöning av 5.000 kronor för nykonstruktion och förenkling av den elektrostatiske lackeringen.
- 9 Stensholms kyrkliga arbetsförening har inbjudit till de gamlas dag på Brukshotellet. Inför ett 80-tal deltagare talade kyrkoherde Möllerström, Syster Elsy ledde en luciatablå, Gösta Johansson sjöng och Weimar Söderström visade bilder.
- 14 Kommunalfullmäktige beslutar om inköp av tvenne större markområden, dels från Göransbergs gård och dels från Hakarps säteri. Köpesumman är omkring 360.000 kronor.

PRIS 5:—.